Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 149 (9832) | 1975 чылдың июнь 27, пятница | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 кеп.

ДОКУМЕНТИЛЕРГЕ АТ САЛГАН

Июнь 25-те Кремльдиң Улуг ордузунга ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный болгаш бельгилерниң Хааны Бодуэн олар, а ол ышкаш Бельгияның Премьер-Министри Л. Тиндеманс база ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы К. Т. Мазуров олар олуржуп турда ССРЭ-нин даштыкы херектер министри А. А. Громыко биле Бельгияның даштыкы херектер министри Р. Ван Элсланд моон адаанда совет-бельги документилерге ат салган:

Совет-бельги кады кылган Декларация;

долгандыр турар бойдус чүүлдерин камгалаар талазы-биле кады ажылдажылга дугайында дугуржулга;

Консул кереэзин күштүг болдурган бижиктерин солчур дугайында протокол.

Оон соонда агаар харылзаазының дугайында дугуржулгага немелде протоколга, туризм талазы-биле кады ажылдажылга дугайында дугуржулгага база ат салган. Бо документилерге хамааты ужар чүүл министриниң оралакчызы С. С. Павлов, Главинтуристиң начальниги С. С. Никитин болгаш Бельгияның ССРЭ-де элчини А. Фортом олар ат салганнар.

(СЭТА).

А. Н. КОСЫГИННИҢ Д. ЛАЗАР-БИЛЕ УЖУРАШКАНЫ

БУДАПЕШТ. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин ЭДЧ-ниң Будапештиде XXIX сессиязынга киржип тура, июнь 25-те ВСАП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ВҮР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Д. Лазар-биле ужурашкан.

Найыралдың, эш хуузунуң байдалынга эрткен ужуражыышкынның үезинде ийи чурттуң чазактар баштыннары Совет Эвилелиниң болгаш Венгрияның улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинин беш чыл планнарының күүсеттинин турарының дугайында информация солушкан, янзы-бүрү талаларга совет-венгр кады ажылдажылганын хөгжүлдезинин перспективаларын чугаалашкан, а ол ышкаш келир беш чылда улус ажыл-агый планнарын аайлап таарыштырары-биле болгаш социалистиг экономиктиг интеграцияның комплекстиг программазын боттандырары-биле холбашкан элээн хөй айтыгларны чугаалажып көрген.

Совет чазактың өмүнээзинден А. Н. Косыгин Совет Эвилелинге найыралдың аян-чоруун кылып Д. Лазарның келирин чалаан. Ол чалалга өөрүп четтириишкин-биле хүлээп алдынган.

АЯН-ЧОРУК ДООЗУЛГАН

ДАМАСК. (СЭТА). Араб Социалистиг чаартылга партиязының удуртулгазының чалааны-өзугаар СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат болгаш секретары Б. Н. Пономарёв баштадыр СЭКП-ниң делегациязы Сирияга аян-чоруун дооскан.

Аян-чорук үезинге делегация АСЧП-ниң удуртулгазы-биле чугаалажышкыннар кылган, оон түннелиңде СЭКП биле АСЧП-ниң аразынга 1975—1976 чылдарда кады ажылдажылганың планынга ат салдынган. Делегацияның баштыны Б. Н. Пономарёвту АСЧП-ниң Чаңгыс секретары, САР-ның Президентизи Х. Асад хүлээп алган. Сирияның Коммунистиг партиязының болгаш Палестинаны хостаарының организациязының удуртулгазы-биле ужуражышкыннар база болган. Делегация Эль-Кунейтру хоорайга барып чораан.

Аэродромга делегацияны АСЧП-ниң удуртулгазының кежигүнү, делегей киллизинин эргелекчизи Я. Аскари, АСЧП-ниң удуртулгазының кежигүннери М. Шаннан, А. Аль-Ахмед, Сирияның Депшилгелиг национал фронтузунун, оон иштинде СКП-ниң удуртулгазының төлөөлекчилери үдээннер. Үдээннерниң аразынга социалистиг элээн хөй чурттарның Дамаскыда дипломаттыг төлөө черлериниң баштыннары, ССРЭ-ниң САР-да элчини Н. А. Мухитдинов база бар.

* * *

Ол-ла хүн СЭКП-ниң делегациязы Москвага ээп чедип келген.

Уткуп алганнарның аразында САР-ның Совет Эвилелинде элчини Жамиль Шайя база бар.

ЭДЧ-ниң сессиязында

Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң Будапештиде боон турар XXIX сессиязының киржикчилери 1976—1980 чылдарда улус ажыл-агый планнарын холбаштыр тургузарынче улуг кичээнгейни салып турар. Планнарны тулгаштырып кылырының үезинде кайы-кайызынга-даа бараанар бержирин дугурушкан турган. ЭДЧ кежигүнү чурттарның аразынга солчур бараан саарылгазы бо беш чылдаазы-биле деннээрге, 1976—1980 чылдарда оон 57 хуу улгадыр ужурлуг.

Улус ажыл-агый планнарын холбаштыр тургузар чорук ЭДЧ кежигүнү чурттарның 1976—1980 чылдарда хөй талалыг план төлевилелин тургузарынга идиглиг болган. Ынчалдыр документинин Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң турун келген чылдарында бир-ле дугаарында ажылдап кылган. Ында тудуг черлерни каттышкан күш-биле кылыры, бот-боттарынга тускай болгаш кооперастаан продукцияны бээри, эртем-техниктиг айтыгларны кады шинитпирлээр дээш өске-даа чүүлдерни көрүп турар.

Сессия болдунуң ажылын үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Үлетпүр транспортунуң келир үези

ЭЛЕКТРОСТАЛЬ. (Москва область). (СЭТА-ның корр.). Ажыл-агый аразының каттышкан транспорт черлериниң ажылының дуржулгазын солчурунуң Бүгү-эвилел семинар-чөвүлел хуралы анаа болган. Электростальдың үлетпүр демир орук транспортунуң ажылы ындыг арганың ажыктыын херек кырында бадыткап турар. Ол черниң ажылын СЭКП Төп Комитеди чүүлдүг деп көргени билдингир.

— Чоокку үеге чедир-ле бистиң хоорайның заводтары болгаш организациялары боттары тускай транспорт цехтерлиг турган — деп, ол бүдүрүлге черинин начальниги А. П. Байков чугаалаан.— Ол чорук кол бүдүрүлге черлерниң ажылының ажыктыг болур чоруунга шаптыктап турган. Транспорт черлерин бот-орулга-чарылгалыг чаңгыс бүдүрүлге чери кылдыр каттыштырган. Бичии-бичии транспорт черлерин техника талазы-биле бүрүн чаартган, паровозларны тепловозтар-биле солаан, чаа сайыраңгай чүдүрер-дужүрер механизмнерни тургускан, локомотивтерни, кранларны радиожуткан, өске-даа хөй-хөй ажылларны кылган.

Каттышкан транспорт черин тургускан үеден бээр кушажылдың бүдүрүкчүлүү 2,4 катап улгатканының ачызында сөөртүлге болгаш чүдүрүп-дужүрер ажылдарының хемчээли улам улгаткан. Чылда 700 муң рубль ажыг экономиктиг ажыкты алыр аргалыг болган.

Амгы үеде бүгү чуртта Электростальдың ышкаш ындыг 250 транспорт ажыл-агый-лары бар. Семинар-чөвүлел хуралга каттышкан транспорт черлериниң мурнакчыларының дуржулгазын нептередириниң дугайында шинитпирни хүлээп алган.

Эртем конференциязы

УЛАН-УДЭ. (СЭТА-ның корр.). Чөөн Сибирьге мал ажылын хөгжүдериниң айтыгларын чугаалажыр зона талазы-биле эртем-бүдүрүлге конференциязы июнь 25-те ында ажыттынган. Ону СЭКП-ниң область комитеди БЛКАА-ның Сибирь салбыры-биле кады эрттирип турар.

Новосибирск, Иркутск, Чита областарының, Красноярск крайының, Тыва болгаш Бурят АССР-лериниң эртемденнери, партия болгаш көдээ ажылагый ажылдакчылары конференцияның ажылында киржип турар. Конференцияның киржикчилери Чөөн Сибирьге мал ажылының ажык-дузазын улаттырарының перспективаларын чугаалажып, колхозтарга болгаш совхозтарга бо адырны улам көдүрер сүмелерни ажылдап кылырлар.

1975: БЕШ ЧЫЛДЫҢ ДООЗУКЧУ ЧЫЛЫ

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң Кара-Булуң сүт-бараан фермазы республиканың мурнакчы коллективтериниң бирээзи. Эвээш чарыгдалдарны үндүргеш, эки шынарлыг хөй продукцияны Төрээн чуртка бээр дээш бүгү чуртта калбарган социалистиг чарышка ферманың хөй саанчылары үлүүн киирип турар.

Ында мурнакчы саанчыларының бирээзи Тамара Оюн бо чылдың беш айларында бир саар инектен-не 970 кг сүттү саган. Чартык чылда социалистиг хүлээлгезин бүрүн күүседип шыдаарына ол бүзүрелдиг.

ЧУРУКТА: саанчы Тамара Оюн.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

Төрээн чуртка хөй дүктү

КЫРГЫЛДАКЫ ШЫНАРЛЫГ ЭРТТИРЕР

Беш чылдың доозукчу чылында «Совет Тыва» совхоз күрүнеге 16 тонна ажыг дүктү дужаар болгаш бир хойдан 2 кг дүктү кыргып алыр сорулгалыг. Ону боттандырары-биле 8585 хойну кыргыыр.

Ажыл-агыйның төп кыргылда пунктузун өй-шаанда белеткээш, чеден ажыг кыргыкчыны хаара туткан. Олар баштайгы он беш хонукта бөдүүн дүктүг 3000 хойну хол-биле кыргып дооскан. Ниитизи-биле 8 тонна 100 кг азы бир хойга онаштыр 2,4 кг дүктү кыргып, күрүнеге 4 тоннаны дужааган.

Совхозтун кыргыкчыларының ортузунда социалистиг чарыш улам калбарып турар. Бо хүннерде олар нарын дүктүг хойлар кыргылдазынче кирер. Кыргылда пунктузунга ажыл-иш улам түлүктээр.

В. ИГНАТЬЕВ,
«Совет Тыва» совхозтуң зоотехниги.

* * *

Улут-Хемде «Ак-Туруг» совхозтуң Кызыл-Даг салбырының ажыл-ишчилери доозукчу чылда кыргылда кампаниязынче бүгү тала-биле белеткелдиг кирген. Кыргылда пунктузунда электрилиг 53 агрегатты тургускан. 35 кыргыкчы хол хачызы-биле ажылдап турар. Хачы чилидер точуула, артык кезектер четчир. Кыргыкчыларга таарымчалыг столованы тургускан.

Пунктүүга баштайгы хүннерде 3167 хойну кыргааш, 6063 кг дүктү, азы бир хойга онаштыр 1,9 кг дүктү алган.

Хойну дүрген болгаш эки шынарлыг кыргыыр талазы-биле социалистиг чарыш кыргыкчылар ортузунда калбарган. О. Сандак, З. Сандан, Х. Сайлык, О. Дүнгү, В Дажы-Нава олар хүн үлүүн 100—110 хуу күүседип, ажылды эки шынарлыг кылып келгеннер. Ол ышкаш аллан беш харлыг хоочун кыргыкчы, коммунист эш Артыш хол хачызы-биле кыргып, хүн үлүүн 120 хуу чедир күүседип, мурнуку одуругда кирген.

Чугула кампания — хой кыргыллазын организастыг доозарынче кыргыкчыларның бүгү күжүн мөөнеп турар.

Ч. ТОВАРИЩТАЙ.

* * *

Улут-Хем районнун «Найырал» совхозта хой кыргылдазы түлүктеп турар. Үш кыргылда пунктузу бар. Оон иштинде Үрбүннүн кыргылда пунктузунда электрилиг 58 машинаны тургускан. Анаа кыргылда эгелээнден бээр беш муң хире хойну кыргаан. Шанчы салбырының кыргылда пунктузунда ажыл база хайныккан. Ында 3500 хире хойну кыргаан. А Кара-Гал салбырында 800 баш хой кыргыттынган, хой дүгү хозаваан ужурунда ажылды түр соксадыр ужурга таварышкан.

Совхозта ниитизи-биле 9 муң ажыг хойну кыргаан, оон 17,5 тонна дүктү алган. Баштай савалаттынган 5 тонна ажыг дүктү күрүнеге дужааган.

Т. КИТАЙКИНА.

Ниитиниң малынга сиген белеткели — шалыпчы фронт

ШАЛЫПЧЫ АЙНЫ ЧАРЛААН

«Сүт-Хөл» совхозтуң ажылышчилери беш чылдың доозукчу чылында ниитиниң малынга четчир чем курлавырын тургузар сорулга-биле эрткен чылда турган чамдык четпестерден чогуур түннелдерни үндүрүп турар. Ылаңгыа мал чеми белеткээр черни баш бурунгаар суггарып албаныныңг түннелинде эрткен чылын чүгле шык черлерден сиген белеткеп алдынган. Өске-даа четпестерни бо чылын чайладырынче кичээнгейни мөөнеэн.

Сүт-Хөл көдээ Советтиң бирги организастыг сессиязынга мал чеминин белеткелиниң дугайында айтырыгны чугаалашкан. Сессияның шинитпирин өзүгаар организастыг хемчегленни ап чорудуп турар.

Совхозта мал чеминин белеткелиниң шалыпчы айын чарлаан. 100 тонна будук-бүрү белеткелинге шефтээшкинни чорудары көрдүнген.

Амгы үеде Суг-Аксыда албан организация черлери сиген белеткелиниң талазы-биле аразында социалистиг чарыштыг. Ол ышкаш көдээ Советтиң 31 депутады 155 тонна, оон девискээринде 12 агитквартира 36 тонна сигенни белеткээр. Агитквартиралар аразында база чарыш калбарган.

Сиген белеткелиниң талазы-биле конкурсту он хонуктап түннээр. Мурнакчыларга шаңналдарны тыпсыр болгаш күш-ажылчы алдарның түгүн көдүрер. Бо чылын албан организация бүрүзү сиген белеткээр тус-тус хүлээлгелиг.

Суггарылга бугаларын ажыглаш, сиген шөлдери суггарар бригадаларны организация бүрүзүнде тургускан. Оларның сиген кезер шөлүн совхоз демдектээш, онаап берикен. Ынчангаш бо ажылды чедиишкиниг чорударда организастыг, бир демниг, шалыпкын иш негеттинер. Ниитизи-биле 40 га черни суггаргаш, оон сигенин бо чылын кезер.

Организация бүрүзүнде сигенчилер бригадазы тургустунган. Сиген кезер машиналарны, хол кадырзарын белеткеп алгылаан.

Доозукчу чылда совхоз 2437 тонна сигенни, 6143 тонна силосту, 100 тонна будук-бүрүнү, 2365 тонна саванны белеткээр планныг. Ол сорулгаларны кыска хуусаада, эки шынарлыг күүседиринге белеткениг турарлар.

К. ОНДАР.
Чөөн-Хемчик район.

БУДУК-БҮРҮ БЕЛЕТКЕЛИ

Ниитиниң малынга быжыг чем-суурау тургузуп алыр дээш ажыл-иш «Ак-Туруг» совхозта улам калбарган. Совхозтуң Ак-Туруг салбыры 60 тонна будук-бүрүнү белеткээр планныг.

Бо чугула ажыл эгелээ-ле бир неделя эрткен. Баштайгы каш хонуктар иштинде 10 тонна будук-бүрүнү белеткээн. Мал чеминин белеткелинге Ак-Туруг ортумак школаның өренникчилери эн-не идепкейлиг киржип келгеннер. Август айга чедир планны ажыр күүседир дээш ында хайныккан ажыл-ишке чээрби ажыг өренникчи шудургу үлүүн киирип турар. Ол бригаданы школаның эрткен чылгы доозукчузу Л. Маадыр-оол удуртуп турар. Белеткеттинген будук-бүрүнү чолаачы Дүмен Зотов Чашталда ийек кыштаанче сөөртүп эгелээн. С. Сотнам-Билчит болгаш Л. Монгуш олар эккелген будук-бүрүнү удур курлаштыр, шалыпчы ажылданнар.

Бо хүннерде Кызыл-Хаада будук-бүрү белеткели кидин түлүктээн. Белеткээн мал чеминин чамдыызын Тереке ийек кажааларынга аппарып курлаштыр.

И. Дорта, С. Карбы, Л. Монгуш болгаш өске-даа өренникчилер будук-бүрү белеткелинге хүн үлүүн доктаамал ажыр күүседип, макталды чаалап алганнар.

К. КОМБУ.
Улуг-Хем район.

ЧЕРНИҢ ХАНЫЗЫНЧЕ

ССРЭ-ниң Черниң эң ханы иштки шинчилээриниң калбак программазы Кольск ортулукта чер үүтеп, өрүмнээр ажылбыле эгелээн. Амгы үеде ол ажылдың баштайгы чадазы доозулган болгаш 7263 метр ажыг ханы черни үүтээн. Бо үүтээшкин үезинде эң сайзырааңгай геофизиктиг аргаларны болгаш техника-технологтуг дериг-херекселдерни ажыглаан. Черниң иштики тургузуунуң болгаш байлактарының турар каъттарының дугайында чаа чүүлдер амдыгаештан эгелеп билдиинин турар. Амгы үеде ол ортулукта черни оон-даа хандыр үүтээринге белеткел ажылдарын кылып турар.

Ол ажылды кылып турар чер—Кольскиниң геология-разведка экспедициязы амгы үениң эң нарын эртем-техниктиг айтыгларының талазы-биле улус ажыл-агый планын хуусаадан эрте күүседеп. 5 чыл иштинде ол черге 20 хире эртем-шинчилел институттары ажылдап, ону тускай шинчилел шөлү болдурган.

ЧУРУКТА: мастер Федор Атарщиковтуң удуртканы чер үүтекчилериниң эң дээре ээлчээ-дир. Солдгай таладан оң талазынче: үүтекчиниң дузалакчызы Юрий Шибашев, үүтээр мастер Федор Атарщиков, үүтекчилер дузалакчылары Анатолий Чупчин, Юрий Семиков болгаш чер үүтекчизи Михаил Шевцов.

С. МАСТЕРМАННЫҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

РАЙОН СОВЕТТЕРИНИҢ СЕССИЯЛАРЫНДАН

Тыва АССР-ниң ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң чоокта чаа соңгуткан чыыштарының алды район Советтериниң бирги организастыг сессиялары июнь 25-те болган. Бөгүн ол сессиялардан кыска информацияларны моон адаанда парладывыс.

БАРЫЫН-ХЕМЧИК

Барыын-Хемчик районнуң ажылчы чоннарының район Совединге төлөөлекчилери — чаа чыыштың депутаттары организастыг сессиязынга чыглып келген.

Сессия организастыг айтырыгны чугаалашкаш, ажылчы чоннар депутаттарының Барыын-Хемчик район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазынга депутат **С. Т. Амырбитти**, райкүүском даргазының бирги оралакчызынга депутат **М. Г. Верещагинни**, райкүүском даргазының оралакчызынга болгаш райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң начальнигинге депутат **В. В. Хангаевти**, райкүүском даргазының штаттан дашкаар оралакчызынга депутат **Г. П. Манаиковту**, райкүүскомнуң секретарынга депутат **М. С. Хертекти** соңгаан Дараазында райкүүскомнуң киллистер эргелекчилерни болгаш райкүүском чанында комиссияларның составын бадылаан болгаш районнуң улусчу контроль комитединиң даргазынга депутат **В. Х. Чадамбаны** бадылаан. Ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң 9 доктаамал комиссияларын сессия тургускаш, оларның составын болгаш даргаларын соңгаан.

Сессия дараазында аныяктарның бүгү-нинти ортумак өөредилгезинче шилчилгени доозар талазы-биле районда черчер Советтериниң сорулгаларының дугайында райкүүском даргазының оралакчызы М. Г. Верещагиниң илеткелин дыңнаан. Ук айтырыгны чугаалажып көөрүнге 7 кижи киришкен болгаш сессия бо айтырыг талазы-биле тускай доктаалды хүлээп алган.

ЧӨӨН-ХЕМЧИК

Ажылчы чоннар депутаттарының Чөөн-Хемчик район Совединиң чаа чыыжының бирги сессиязы организастыг айтырыгны чугаалашкаш, ажылчы чоннар депутаттарының Чөөн-Хемчик район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазынга депутат **Б. Б. Чюдюкту**, райкүүском даргазының оралакчызынга депутат **М. А. Даниловту**, райкүүском даргазының оралакчызынга болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң начальнигинге депутат **К. Ш. Ялаковту**, райкүүском даргазының штаттан дашкаар оралакчызынга «Сүт-Хөл» совхозтуң директору депутат **А. Д. Шаалыны**, райкүүскомнуң секретарынга депутат **Д. Д. Дүлүштү** соңгаан. Сессия оон ыңай райкүүскомнуң киллистерниң эргелекчилерни, райкүүском чанында комиссияларның составын болгаш районнуң улусчу контроль комитединиң даргазынга депутат **С. К. Ондарны** бадылаан. Район Совединиң тос доктаамал комиссияларын сессия тургускаш, оларның составын, даргаларын соңгаан.

Сессия мал чемнерин белеткээриниң болгаш мал кыштаалаашкынынга белеткелдиг талазы-биле сорулгалар дугайында райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң начальнигинге К. Ш. Ялаковтуң илеткелин дыңнаан. Ону чугаалажып көөрүнге депутаттар болгаш активчилер идепкейлиг киришкен.

БИИ-ХЕМ

Ажылчы чоннар депутаттарының Бии-Хем район Совединиң июнь 15-те соңгуткан чаа чыыжының бирги сессиязы организастыг айтырыгны чугаалашкаш, ажылчы чоннар депутаттарының Бии-Хем район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазынга депутат **М. К. Дамчайны**, райкүүском даргазының оралакчызынга депутат **М. Н. Моллеровту**, райкүүском даргазының оралакчызынга болгаш райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң начальнигинге депутат **Ю. А. Чихачевту**, райкүүскомнуң секретарынга **Н. Ф. Золотухинни** болгаш райкүүском кежигүннерни соңгаан. Дараазында райкүүскомнуң киллистер эргелекчилерни, райкүүском чанында комиссияларның составын болгаш районнуң улусчу контроль комитедин депутат **Л. Н. Шутов** даргаланн составтыг кылдыр бадылаан. Ол ышкаш сессия район Совединиң 9 доктаамал комиссияларын тургускаш, оларның составын болгаш даргаларын соңгаан.

Сессия соңгукчуларның депутаттарга кирген чагыгларын күүселир талазы-биле хемчеглер дугайында райкүүском даргазы М. К. Дамчайның илеткелин дыңнааш, саналдаан хемчеглерни бадылаан.

КАА-ХЕМ

Ажылчы чоннар депутаттарының Каа-Хем район Совединиң бирги сессиязы организастыг айтырыгны чугаалашкаш, ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазынга депутат **К. С. Очур-оолду**, райкүүском даргазының оралакчызынга депутат **П. Г. Самороковту**, райкүүском даргазының оралакчызынга болгаш райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң начальнигинге **З. А. Шиини**, райкүүском даргазының штаттан дашкаар оралакчызынга **Л. С. Камзалаковту**, райкүүскомнуң секретарынга **К. Ф. Бондаренкону** соңгаан.

Дараазында райкүүскомнуң киллистер эргелекчилерни, күүском чанында комиссияларның составын болгаш районнуң улусчу контроль комитединиң составын болгаш оон даргазынга депутат **С. Д. Одоновту** бадылаан. Район Совединиң 9 доктаамал комиссияларын тургускаш, оларның составтарын болгаш даргаларын бадылаан.

Сессия эрткен чыышта соңгукчуларның чагыгларының күүселдезинин болгаш амгы чыышта чагыгларны күүселир хемчеглер дугайында райкүүском даргазы К. С. Очур-оолдуң илеткелин дыңнааш, ажылдан кылдынган хемчеглерни бадылаан.

ТАҢДЫ РАЙОН

Бай-Хаак суурга Таңды район Совединиң 15-ки чыыжының бирги организастыг сессиязы болган.

Ажылчы чоннар депутаттарының Таңды район Совединиң даргазынга **К. М. Ак-кысты**, райкүүском даргазының оралакчызынга депутат **С. Б. Монгушту**, райкүүском даргазының оралакчызынга болгаш райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң начальнигинге депутат **П. А. Дежнёвту**, райкүүском даргазының штаттан дашкаар оралакчызынга туберкулезка удур санаторийиниң кол эмчизи депутат **М. Б. Момбулайны**, райкүүскомнуң секретарынга депутат **В. С. Штыровту** болгаш күүском кежигүннерни соңгаан.

Сессия райкүүскомнуң киллистер эргелекчилерни, райкүүском чанында комиссияларның составын бадылаан. Район Совединиң доктаамал комиссияларын тургускан болгаш оларның составтарын соңгаан. Районнуң улусчу контроль комитединиң даргазынга депутат **В. П. Ивановту** бадылаан.

Соңгукчуларның депутаттарга кирген чагыгларын күүселдир хемчеглер дугайында райкүүском даргазының оралакчызы П. А. Дежневтуң илеткелин дыңнааш, ол талазы-биле хемчеглерни сессия бадылаан. Социалистиг хоойлу-дүрүмүү болгаш хөй-ниитиниң корумчурумун бажыглаар талазы-биле Советтериниң сорулгаларының дугайында райкүүском даргазының оралакчызы С. Б. Монгуштуң илеткелин чугаалажып көрген. Сессия бо айтырыг талазы-биле шинитпирни хүлээп алган.

КЫЗЫЛ РАЙОН

Кызыл районнуң ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң бирги организастыг сессиязы болуп эрткен.

Сессия организастыг айтырыгны чугаалашкан. Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазынга депутат **А. К. Бакулинни**, райкүүском даргазының бирги оралакчызынга депутат **М. М. Даржааны**, райкүүском даргазының оралакчызынга болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң начальнигинге депутат **А. С. Токаревти**, райкүүскомнуң секретарынга депутат **А. Б. Көшкендейни** болгаш күүском кежигүннерни сессия соңгаан.

Сессия район Совединиң 8 доктаамал комиссияларын тургускаш, оларның составын, даргаларын соңгаан. Райкүүскомнуң киллистер эргелекчилерни, райкүүском чанында комиссиялар составын болгаш районнуң улусчу контроль комитединиң составын, оон даргазынга депутат **П. В. Тихоновту** бадылаан.

«Депутаттарның эрге-хүлээлгелериниң дугайында» ССРЭ-ниң хоойлузунуң районда күүсеттинин турарының дугайында райкүүском даргазы А. К. Бакулин илеткел кылган. Ону чугаалажып көөрүнге депутаттар идепкейлиг киришкен. Бо айтырыг талазы-биле тускай шинитпирни сессия хүлээп алган.

Делегейниң херээженнер чылынга

СОРУЛГАЛАРНЫ УЛАМ ТОДАРГАЙЖЫДАР

Делегейниң херээженнер чылы болуп кижи төрелгениниң төөгүзүнге кирер бо чылда херээженнер айтырыының кол, принципиалдыг талаары бүрүн шинтирлээн совет улус эртем-техникиг дешилгеге үнелеп, херээжек ишчилерниң ажылдарынга, боттарының эртем-билиг, культура талазы-биле негелделерин хандырарынга, ажы-төлду төлептиг кижизидеринге улам таарымчалыг байдалдарны тургузарының сорулгаларын шинтирлеп турар.

Делегейниң херээженнер чылын төлептиг дёмдеглеп эрттиреринің талазы-биле ажыллар бистің республикада база калбарган. Районнарда, Кызыл хоорайда тускай комиссиялар ажыллап турар. Колхоз, совхозтарда, бүдүрүлге черлериндe херээженнер чөвүлелдери херээженнер оргузунда ажылдың хөй хевирлерин ажыглап, мурнакчы ажыл-ишчилерни, чазагай сеткиглиг иелерни, угба-дунмаларны кижизидер талазы-биле солун хемчегларни ап турар.

Республиканың херээженнер чөвүлелиниң эдлчеглиг хуралынга Херээженнериң делегей чылынга холбаштыр Таңды болгаш Каа-Хем районнарда чорудун турар ажылдың дугайын чугаалашкан. Районнарның херээженнер чөвүлелдери бо чылдың онзагай түүлдерин барымдаалап социалистиг хүлээлгелерин херээжен ишчилер бүрүн күүсеткен турарын чедип алыр дээш масса-политиктиг ажылды калбарткан. Таңдыда Балгазынның, Кара-Булунуң саанчылары, Хову-Аксының металлургтары, Каа-Хемнин «Бүдем», «Кызыл тук» совхозтарында, «Тиилелге» колхозта хойжу, тараажы херээженнер төскү беш чылдың болгаш бо чылдың ыданыг даалгаларын, социалистиг хүлээлгелерин күүсеңир талазы-биле көскү чедишкиннерлиг ажыллап турар.

Ада-чурттуң Улуг дайынынга Тиилелгениң 30 чылына турасклаткан хемчегларни боттандырарынга херээженнер идепкейлиг киржип, тайбың күш-ажылга улуг чедишкиннерлиг болуп турар.

Районнарда херээженнериң мергежил айы-биле конкурстарын эрттирип турар. Ол чорук мергежил бедидериге болгаш мурнакчы дуржулганы элеренге идиглиг болуп турар. Политиктиг, экономиктиг болгаш эдеветөөредилге системаларынга херээженнерни калбазбиле хаара тударын, өөредилгениң үре-түүнелдиг болурун чедип алыр дээш партия, комсомол, ажыл-агый органнарының ап чорудун турган хемчегларни боттандырарынга херээженнер чөвүлелдери идепкейлиг киржип турган.

Каа-Хем районнуң херээженнер чөвүлели бо чылын не, чашты камгалаарын улам эки-жидериниң, уруглар, аныяктар кижизидилгезиниң айтырыгларын кичээнгейниң төвүнде тургускан. Көжүн чоруур № 958 мехколоннада, Сарыг-Сеште орук-ажыглал участогунда ажылдап турар аныяктарбиле дагдыныкчыларның ажылы солун, хөй талалыг. Оларга күш-ажылдың, эрге-хоойлуның дугайында билиглерни берип, мергежилге өөредип турар. Район төвүнде болгаш колхоз, совхозтарда, чамдык школларда педагогика болгаш эрге-дүрүм билиглериниң школалары ажылдап турар.

Херээженнериң күш-ажылының будүрүкчүлүүн, билиин, мергежилин бедидериңге кол чүүл болза оларның ажыллаарынга таарымчалыг байдалдарны тургузаары болур. Күш-ажыл камгалалының талазыбиле боттуг хемчегларни чорудуп турза-дла аар ажылларны механизастаарының сорулгаларын шинтирлеп турары көшкак. Мал ажылында, садыгда, өске-даа алырларда ажылды механизастаанының деңнелиңуду. Мал чемин, аъш-чем бараанарын ыңай-бээр дажыглаар дээш олар хүнде чеже тоннаны чүүктевес дээрил!

Күш-ажылды чиигедириниң, ажыллаарынга таарымчалыг байдалдарны тургузарының айтырыын шинтирлээрин республиканың херээженнер чөвүлели ажыл-чорудулганың кол сорулгазы болдурарын онзалап демдеглээн. Маңаа хамаарыштыр алырга, чүгле көдээ ажылагайда эвес, а үлетүр бүдүрүлгелиңде, тудугда база байдал-ыңдыг-ла эки эвес. Алгы заводунда, ыяш болбазырадыр үлетпүрде, аъш-чем үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериңде, тудуг организацияларында, ылаңгыя көдээ тудугда, «Тыва септелге тудуг» трестиң участоктарында хол-биле кылыр аар ажыллар хөй. Күш-ажылды кадыкшыдарының санитар-гигиеналыг нормалары сагыттынмайн турар түүлдерни чайладыр хемчегларни алырынче херээженнер чөвүлелдери кичээнгей салыры чугула.

Ажылдың база бир угланышкыны болза чаш уруглар-ны ялилеөге, садтарга бүрүн хаара тударының хемчегларын алыры болур. Херээженнер чөвүлели үк айтырыны кичээнгейге алгаш ону ажыл-агый органнарының мурнунга тургузары чугула дээрзин чөвүлел демдеглээн. Колхоз, совхоз, бүдүрүлге черлери ясли, садтарның тудуун планнаарын, ынаар киирер хөренгини ацтылаарын чедип алыр ужурлуг. Ынчаарда чүгле иелерни ажылга хаара тударының эвес, а келир үениң төлептиг хамаатыларын кижизидериниң айтырыы шинтирлеттинер. Кызылда, чамдык колхоз, совхозтарда уруглар албан черлериңе негелде хандырылга комбинаттары болгаш мастерскаялары бар.

ЧУРУКТА: Шугнан районнуң Сохчарв кишлагының шеверлери (солагай талазындан оң талазынче) Набутсор болгаш Олучамо Бачамардова угбашылар биле Умриджон Ошурмамадова.

К. МУМИНШОЕВТИҢ фотозу (СЭТА-ның фотохрониказы).

Амгы үеде Памирде ук аргыыр 700 шеверлерни каттыштырган 25 амыдырал хандырылга комбинаттары болгаш мастерскаялары бар.

ЧУРУКТА: Шугнан районнуң Сохчарв кишлагының шеверлери (солагай талазындан оң талазынче) Набутсор болгаш Олучамо Бачамардова угбашылар биле Умриджон Ошурмамадова.

Памирниң шеверлериниң аргаан уктарын Ортаа Азия республикаларының чурттакчы чону күзелдии-биле садып ап турар болгаш оларны делегей делгелгелериңе чедиишкиннии-биле көргүскүлээн.

Амгы үеде Памирде ук аргыыр 700 шеверлерни каттыштырган 25 амыдырал хандырылга комбинаттары болгаш мастерскаялары бар.

М. СМИРНОВА.

КОМСОМОЛ БОЛГАШ КЛУБТАР

Аныяк кижилериңи хостуг үени чептүг ажыглап билири чугула. Ажыл кылбас чорук, арагалашкын, мен бодаарымга, аваа-ла хей черге үе чарыгдаар ажык чок хөглээшкиндир. Аныяк чылдарның ол чарыгдалын соонда катап эгилери берге. Бодунуң эртем-билиин, политиктиг, культурлуг деңнелин бедидери, төрээн черин билири, мага-ботту күш-дамыр культуразынга дадыктырары — олар шупту канчаар-даа ажок улуг ужур-лузалыг херек дээрзин СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев ВЛКСМ-ниң XVII съездининге чугаалаан. Культура албан черлериниң ажылынга бо чугаа улуг хамаарылгалыг. Ынчангаш Бин-Хем районнуң комсомолчуларының клубтарга ажылын бижиир бодалым.

Аныяктар ортузунга культура-массалыг ажылдарның деңнелин бедидери — Ленинчи комсомолдуң чугула сорулгаларының бирээзи. Ол сорулганы амыдыралга боттандырарының төвү — клуб. А клубтар суурлар, фермалар болгаш бригадалар бүрүзүнде, чамдык албан организацияларында бар. Мындыг байдал чон ортузунга массалыг ажылдар чорударынга таарымчалыг.

Районда клубтар ажылы сөөлгү үеде көскүзү-биле экижээн. Оларның каастаалгазы безин мурнуку чылдардан дээре. Чер-черде комсомол организациялары клубтарның септелгезинче, одаар ыяжының белеткелинче болгаш кадрлар-биле хандырылгазынче чогуур кичээнгейни салыр турар апарган. Клубтарда культура-массалыг ажылдарның деңнели база бедээн.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтериңе база черчер Советтериңе сонгулдаларга белеткелдің болгаш сонгулда эртип турар үеэзинде районнуң клубтары шудургу ажылдаан. Депутаттарга кандидаттар-биле ужуражылга хуралдары, сонгукчуларга концерттер клуб бүрүзүнге болган. Бүгү-ле культура болгаш агит-массалыг ажылдарының олаа клуб болу берген турган. Бо дээрге бистің комсомолчуларывыстың шудургу ажылының түңнели-дир.

Совет улустуң фашистиг Германияны тиилээнинден бээр 30 чыл болганының байырлалынга Бин-Хемниң клубтары база багай эвес ужуражкан. Ынчан комсомолчулар клубтарга Ада-чурттуң улуг дайынының киржикчилери-биле ужуражылгаларны организастап, оларның сактыышкыннарын хана-солуннарга ыырлып, улуг Тиилелге болгаш тайбыңга база делегей байдалынга хамаарышкан лекцияларны организастап турганнар.

Фронтчуларның болгаш дайын үеэзинің чуруктарын клуб бүрүзүнде көрүп болур турган. Бо бүгү ажылдар аныяк өскениңи кижизидилгезиңе ялыг болганы чугаажок. Ук ажылдарны чер-черде ВЛКСМ комитеттери болгаш бюролары партия организацияларының удуртулгазы-биле чорудуп турган.

Клубтарга комсомолдуң культура-массалыг ажылы чугле моон-биле кызыгаарлаттынмаан. Чижээлээргé, клубтарга дайын үеэзинің дугайында стендилерни кылып, номнар делгелгелерни организастап турган. Бот-тывыңгыр уран чүүл белгүмнериниң программазы безин дайын темазынче уланган. Ырылар, шулуктердев эгелээн, «Барабанчы кыс» деп ыңнге чедир көргүзүглерни чонга бараадгаткан.

Комсомолчулар болгаш аныяктар доозукчу чылдың эгезинден бээр 500 ажыг лекцияны номчаан, Шериг-патриоттуг кижизидилге, хоойлу-дүрүм, культура болгаш эртем дугайында лекциялар хөй болган. Оон-биле чергелештир янзыбүрү кежээлер база эвээш эвес эрткиляан. Номчулга конференцияларын комсомолчулар клубтарга бо-ла организастаан турар. Хереженнериңи даараан хевиниң болгаш кылган аъш-чеминиң делгелгелери солун болгулаан. Культура ажылдакчыларынга организастаан семинарларга болгаш хуралдарга комсомол ажылдакчыларының үүве чугаалап, идепкейлиг киржири чаңчыл апарган.

ВЛКСМ райкомунуң бюрозунуң болгаш комсомол комитеттериниң хуралдарында клубтарда культура-массалыг ажылдарны чугаалажып турар. Ынаныг хуралдарга шеверлиг-ген четпестерни дарый чайладып, аваа сорулгаларны салып турар. Амгы үеде комсомол организацияларының болгаш клубтарның аныяктар кижизидилгезиниң талазы-биле ажылын экижидер хемчеглер дугайында айтырыг чугаалашкан комсомол хуралдары чер-черде эртип турар.

Комсомолдуң клубтарга ажылында четпестер ам-даа хөй. Чамдык клубтарның ажылы тыжык, иштики болгаш даштыкы байдалы безин көрүш чок. Бөлгүмнер ажылдаастаан, агитбригадалар сандараан. Кинодан өске массалыг ажылдар болбастаан. Сесерлиг, Эзрбек болгаш оон-даа өске черлериңи клубтарының ажылы чогуур негелдеге четпес. Оларның Тарлаг, Чкаловка, райпо чергелиг черлериңи комсомол организацияларындан үлегер алыры күзенчиг. Чаңгыс сес-биле чугаалаарга, кайда-ла комсомол организациязы культура албан черлери-биле деминг ажылдан турар болдур, ында клубтарга чон күзелдиг чыгып, хостуг шыктарын хөглүг болгаш ажыктыг өрттирип турар.

Комсомол организациязы-биле клубтарның харылзаазы быжыг болур ужурлуг. Оларның кайызы-даа культура-массалыг ажылының планын кады дугуржуп кылыр. Ол планны күүседиринге база кады киржири чугула. Чүгле оон түңнелиде клубтың ажылы чогуур деңнелге чедир тургустунуп болур.

Беш чыл планын болгаш доозукчу чылдың сорулгаларын амыдыралга боттандырар ажыл-херек Бин-Хем районда кидин түлүк. Бо хүннерде малдың чайгы семиртилгези, хой кыргылдазы, септелге болгаш өске-даа ажылдар талазы-биле социалистиг чарыш калбарган. Маңаа клубтарның база улуг рольду ойнаары чугаажок.

А. СЕРЕН.

ВЛКСМ Бин-Хем райкомунуң бирги секретары.

ШЕВЕР КЫСТАР

ТАДЖИК ССР. Джурабтарны —национал угулзалар-лыг дүк уктарны аргыыры Памирде зңне бурунгу ус-тывыштарның бирээзи. Он харлыындан эгелеп-ле Памир чурттуг бичии уругну өңкүг чүүңү белеткээринге болгаш аргыырынга өөредип эгелээр.

Памирниң шеверлериниң аргаан уктарын Ортаа Азия республикаларының чурттакчы чону күзелдии-биле садып ап турар болгаш оларны делегей делгелгелериңе чедиишкиннии-биле көргүскүлээн.

Амгы үеде Памирде ук аргыыр 700 шеверлерни каттыштырган 25 амыдырал хандырылга комбинаттары болгаш мастерскаялары бар.

УКРАИН ССР. Оренбургтан ССРЭ-ниң барыын талакы кызыгаары чедир газтың кол дамчыдылгазының улуг өртээлдериниң бирээзи болур Черкассы хоорайда Герман Демократтыг Республикадан тудугжулар чедип келген. Олар Кременчуг — Бар аразының участогунга газ дамчыдылгазының дерилгезиниң талазыбиле ажылдарның комплекизин боттандырарлар. Оон өске участоктарга Болгария, Венгрия, Польша, Чехословакия, Совет Эвилели чурттуг ажылчыннар болгаш специалистер ажылдаар апаар.

ЧУРУКТА: газ дамчыдылгазының тудугжуларының Герт Бекманн (оң талдан ийи дугаар) удуртқан бригадазы.

И. ВОЛЧКОВТУҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

ПАРТИЙЖИ КИЧЭЭНГЕЙ-БИЛЕ

Партия ажылының ленинчи стилиниң, партияның идеология ажылын амгы үениң негелделериңе дүүштүр чорударының хевирлериниң, партияга кежигүн хүлээп алырының амгы негелделериниң талазыбиле партия ажылдакчыларының семинары Самагалдай суурга эрткен. Аңаа Тес-Хем районнуң партия эге организацияларының секретарларының шуптузу киришкен.

Семинарга чугаалашкан айтыыглар талазы-биле илеткелдерни СЭКП райкомунуң бирги секретары П. Т. Дамба-Хуурак, пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи Ш. С. Кочага, партийжи-организастыг килдистиң эргелекчизи Т. С. Сандан олар кылганнар. «Тес-Хем» совхозта партком секретары Д. С. Хертен бригадалар парторганизациязын парткомнуң удуртуп турарының, «Ак-Эрик» колхозта партия эге организациязының секретары У. Ч. Эрендей партия организациязының партхуралдарны эрттирип турарының дугайында дуржулгазын семинарның киржикчилеринге чугаалаан.

СЭКП-ниң Тес-Хем райкому партия эге организацияларының ажылын экижидеринче кичээнгейни хүн бүрү угландырып келген. Ону бо семинар база херечилеп турар. Оон киржикчилери аңаа чедип алган билиглерин амыдыралга ажыглап эгелээннер.

А. ДЕМБРЕЛЬ.

ЧОННУҢ КАДЫКШЫЛЫНГА

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Советтиниң он бешки чыжының бирги сессиязынга хоорайда күш-культура болгаш спорт херээниң байдалы болгаш ону улам экижидер хемчеглериңи дугайында айтырыгны чугаалашкан.

Күш-культура болгаш спорт дээрге ажылчы чон ортузунга чорудар организакчы, кадыкшылга база культура-массалыг ажылдарның чардынмас кезээ. Коммунистиг партиялелдиң чаа кижизин хевирлээриниң айтырында күш-дамыр кижизидилгези, кадык, омак-сергек, күш-ажылга ынак кижини өстүрери чугула черниээлеп турар. Ынчангаш күш-культура болгаш спорт коммунистиг кижизидилгениң чугула кезээ боон турар. СЭКП ТК, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели бо талазы-биле тускай доктаалды-даа хүлээп алган.

Күш-ажылзың будүрүкчүлүүн бедидериңе, ажыл-ишке чогаадыкчы чорукту илергейлээриңе ажыллап турар кижилериңи кадыкшылы, соруккур, белик мораль-политиктиг шынарлыы улуг рольдуг. Болуп күш-дамыр талазы-биле доктаамал дадыктырып чоруур, үе-шагын шын чарыгдаарына чаңчыккан кижиниң күш-ажылы будүңүр, үре-түүнелдиг болур дээрзин амыдырал бадыткап турар.

Найысылалла күш-культураны болгаш спортту хөгжүдериниң, оон массалыг чоруун бедидериниң аргалары бар. Ийи стадион, спорт залдары, шөлдери бар. Күш-культура талазы-биле тускай эртемниглердаа эвээш эвес. Спортчуларның чедишкиннерин-даа демдеглеп болур-ла. Бо ажыл ылангыя Тываның геология экспедициязында улегерлиг.

Ынчалза-даа хоорай Советтиниң сессиязы бо ажылда улуг четпестер, чедир шинтирлеттинмээн айтыыглар, ажыглаттынмайн турар курлавырлар барын демдеглээн таварылга эвес. Найысылалда ажыллап турарларының 10 хуузу, тудугжуларының 6 хуузу күш-культура шимчээшкининде киржип турар. Дыка хөй будүрүлгелериңи социал хөгжүлде планында ажылдакчыларны кадыкшыдарының хемчегларинде күш-культураны, спортту хөгжүдери кирбээн. Оон турган Кызылда эки тураның 4 спорт иштилели бар-даа болза, оларның эге организацияларын будүрүлге коллективтериңде тургуспааны эдлептиг. Кызылдың 24 үлетпүр будүрүлгелериниң чүгле үжүңде эге организацияны тургускан, тудуг организацияларында күш-культураның эге организациялары чок. Спорт ажылының агар болгаш перспективтиг планнаашкының чорутпайн турар. Будүрүлге гимнастиказынче кичээнгей кошкак. Будүрүлге гимнастиказы дээрге ажыл үеэзиниң хостуг шимчээшкиннери, спорт секцияларының ажылы, хоорай даштынче үүүп, аңаа идепкейлиг, хөй шимчээшкиннерлиг оюнарга киржири, туризм дээш хөй янзылыг хемчег болур. Аар-даа ажылдыг, угаай-даа ажылдыг коллективке будүрүлге гимнастиказының комплекизин нептередири ажыктыг.

Күш-ажылчы коллективтерге күш-культураның ужур-дузазын, оон ролюн бедидериниң хемчегларын алырынга депутаттар, активчилер, спорт иштилелдериниң төөлээри деминг киржири чугула дээрзин сессия демдеглээн. Хоорайның үлетпүр ажылдакчыларындан бир кижи-ле эткен чылын 12,6 кижи-хүнүү, тудугжулардан 12,4 кижи-хүнүү аарып эттирген чорук ажылчы чоннарны кадыкшыдарының, ылаңгыя күш-культураны болгаш спортту хөгжүдериниң хемчегларын алырын негеп турар.

Будүрүлгелер девискээринге, чурттакчылыг микрорайонарга бөдүүн спорт шөлдерин дерип, спортка бичии чаштардан эгелээш назыны улгаткан-нарга чедир бүгү хамаатыларны хандыкшыдып болурунуң аргалары бар. Маңаа будүрүлгелериниң, өөредилге черлериниң удуртукчулары, бажың эргелелдери, дыштаныр хүнүң штабы, депутат болуктери, Советтиң доктаамал комиссиялары улуг рольду ойнаар.

ГТО-нуң чаа комплекизиниң нормаларын дужаарының шимчээшкини хоорайда ыыдыг-ла чедимчелиг эвес. Күш-культура кичээлдери үргүлчү эртип турар школаларның өөреникчилериниң безин үүгле 10 хуузу ГТО нормазын дужааган. Спорттуң кышкы хевирлериңе киржип турарлардан чайгы хевирлерге, чиик атлетикага киржип турар кижилер дыка эвээш.

Хоорайда ийи стадионнуң ажыглалы багай. Будүрүлге коллективтериндеи, өөредилге черлериниңе стадионга белеткел эрттирип, оон организаастаар талазы-биле чагыглар эвээш. Парктa спорт шөлүнүң чаартылгазы узамдыккан, ону чогум кайы организацияның күжү-биле чорударыл дээн чергелиг үндезин эвес айтырыгга херек үзүп турар апарган.

Ийи дыштаныр хүнүг ажыл неделязынче шимчээни-биле холбаштыр чоннуң хостуг шагын чөп ажыглаарының айтырын чогумчалыг шинтирлээриңе күш-культура органнары, эки тура спорт иштилелдери будүрүлгелерде эге организацияларны дамчыштыр дээштиг ажылды чорудары, башкарары чугула.

Бажыңнар эргелелдери, чайгы үеде пионер лагерьлеринче, кадыкшылга зоналарынче хаара түүгүмдеп уругларга спорт шөлдерин дерип, оларны дадыктырар хемчегларже кичээнгей салыры онза чугаа.

Будүрүлге коллективтериңе хөй-ниити эгелээшкиңе күш-культура комитеттерин тургузарынче, спорт шөлдерин дериринче, спортту массалыг болдурарынче кичээнгей салыры чугула.

М. ДҮЛҮШ.

ЗАКАРПАТЬЕ: потребсоюз тудуп турар

Бодунуң удуртканы потребсоюзтуң ажыл-чорудулгазының дугайын чугаалап бээрин Закарпатье областың хереглекчилер эвилелиниң даргазы Иван Гарагоничиден ПМА-ның корреспондентизи Владимир ПОПОВ дилээн.

— Хереглел кооперациязының системазында бактаган чаа магазиннер, кафелер, ресторанналр, амыдырал комбинаттары бистің суурларывыста көстүп келгилээнин көрген боор силер. Оларның шуптузу сөөлгү чээрби чыл иштинде өзүп келген. Мукачево хоорайдан ырак эвесте Ракошин суурну чижекке ап болур. Универсалдыг магазиниг, гастрономнуг, ресторанныг, өске-даа хандырылга черлерлиг садыг комплекизи өөк төвүн кластап турар. Суурнуң чурттакчылары боттарынга эргежок чугула бүгүле чүүлдерни оорган садыг ан, азы херектиг бараанын чагыдын ап-даа болур. Шаанда ышкаш, тараачыларның хоорайдан бараанап кагар чоруу ам ховар дээн болуушкун апарган. Ракошинде садыг төвүнден ангыда, үлетүр бараанчарлыг ларектар, хлеб болгаш аъш-чем бараанызының магазиннери бар. Ам Закарпатьениң суур санында ыыдыг.

Облпотребсоюзтуң садыг, иштиниң чемненилге черлериниң болгаш будүрүлгелериниң шугумунда ам 17 муң ажыг кижи ажылдап турар, олар колдуунда-ла дээди болгаш ортумак эртемниг специалистер-дир. Дайын соондагы чылдарда, тодаргайларга, облпотребсоюз тургустунган үеден бээр бараан саарылгазы он ажыг катаң өскеш, чылда 300 миллион рубль ашкан. Садыгның болгаш иштиниң чемненилге черлериниң 3500 ажыг будүрүлгелери, тараачылардан садып алган кодээ ажыл-агый продукциязын сайзырады ажылдаар 75 заводтар, фабрикалар, мастерскаялар кодээ чурттакчыларны дандырып турар, а хереглекчилер кооперациязының автопарыгында — 800 ажыг автомашина бар.

Сөөлгү үш чылда областың суурларынга барык 50 муң телевизорларны болгаш радиоприёмниктерни, 20 муң соодукчуларны болгаш деп чуур машиналарны, 50 муң чыгам чиик автомобильдерни болгаш мотоциклдерни саткан. Бо дээрге чонуң матерриалдыг чаагай байдалының чайгылыш чок өзүп турарының тодаргай бадыткалы-дыр. Ол болза тайылбырлар-даа негеттинмес боттуг фактылар-дыр.

Бараанларга негелде-хереглел улам өзүп орар. Хандырылганың деңнелинге хуучуның болгаш садып алыкчының негелделиг чоруу-биле деңге өзүп турар. Оларны садыгжының болгаш чем берикчизиниң эки хандырарындан ангыда, оларның турары оран-саванын эки көрүштүг болуруп база негеп турар. Ол негелделерни детквейн барын шыдавас бис. Ынчангаш бистің облпотребсоюз эрги будүрүлгелерни үргүлчү чаартып, амгы үениң деңнелинге таарышкан даа будүрүлгелерни каш чыл улаштыр тудуп келген. Ол дээрге нургулайындда-ла суурнуң төвүнде эки деритинген, ийи хатт делгем бажыңнар болуп турар. Олар үш хевирге хуваалыр: 2000 чурттакчылыг суурларга — бичежек бажыңнар, 4000 чедир чурттакчылыг суурларга —ортумак чергениң бажыңнары, а оортан хөй чурттакчылыг суурларга — улуг бажыңнар. Садыгның ыыдыг янзылыг комбинаттары барык 100 улуг суурларда өзүп үнген.

Бөгүн Закарпатьениң назы четкен барык бүгү чурттакчы чону — потребсоюзтуң кежигүннери. Ладыырлар түүнериниң өзүлдеги тудутта капитал салыышкыннарны көвүдедир арганы берип турар. Чижээлээргe, эткен чылын ол түн 80 миллион рубль ашкан. 40 ажыг миллион рубльдің 300 янзы аттарлыг кылыгларын будуруп үндүрер кооперацияның 100 чыгам будурулге черлерин дайын соондагы чылдарда бистің областа тургускан.

Адак соонда колхозтардан болгаш колхозчулардан кодээ ажыл-агый продуктуларының болгаш чиг-эттің артыкшылдарын садып албышаан, хереглекчилер кооперациязы оларның хоорайлар рынокторынга баар деп, кол ажылга шаптараазының чоруктардан оларның үе-шагын камнап берип турар. Чер болганда туттунган уруглар садтары болгаш ялилери кодээнин ажыл-ишчи хереженнериниң хүн бүрүдеги амыдырал-чуртталгазынга үнелеп четтинмес дуза болуп турар. Кодээ кооперациянның эргелинде турар оон профилакторийлери, дыштанылга бажыңнары, клубтары, парктары амгы үенин закарпат суурлуң амыдырал-чуртталгазынга болгаш культуралыкта хереглекчилер кооперациязы кандыг рольду ойнап турарын билип алыры кончуг белен, ынчаарга ол-ла бүгүнү хуучулар дадыырларындан шилчидиишкиннер-биле тудуп турган.

ЛЬВОВ.

Школа тудуглары

Төскы беш чылдың доозукчу чылының бирги чартыы төнер чыгаан. Каш ай эртерге беш чылдың онаалдаларын күүсеткенивистиң дугайында партия болгаш чазанка илетказар апаар бис. Улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң беш чыл планнарын өзугаар бистің республиканга хей школаларны, интернаттарны, ясли-садтарны, башнылар чурттаар бажыңнарны тудары, ажыглалга киирери көрдүнген. Эрткен дөрт чылдарның дургузунда 6724 уруглар өөренир 21 школаларны, оларның 20-зин кедэ черлерге, 7272 дербелчин метр шелдуг 18 интернаттарны, 1280 орунлуг 13 ясли-садтарны, оон иштинде 11-ин кедэ черлерге, нинти шелу 6088 дербелчин метр 2—2 аал чурттаар 56 бажыңнарны башкыларга тудуп, ажыглалда киирген.

Бо доозукчу чылда улус өөредилге четкизиниң талазыбиле ажыглалга киирер тудуглар база хей. 1844 кижи өөренир 5 школа, оон дөртү кедэ черлерде, 290 орунлуг 4 ясли-сад, 9 интернат болгаш башкыларга 2—2 аал ишти чурттаар 23 бажың ажыглалга кирген турар ужурлуг. Эрткен беш айларның түңнели чүүү көргүскенил? Капитал салыышкыннарның шиңгээттингени чүгле 21 хуу боон турар. «Тыва тудуг» трестиң Кызылда тудуп турары 964 кижи өөренир школазының тудуу кончуг дүвүренчиг байдалда. Чыл планының 22-ле хуузу күүсеттинген. Амгы үеде тудуг ажылчын күш, тудуг материалдары-биле чедир хандырынмаан. Трестиң удуртукчулары чогуур хемчеглерни албас болза, ол тудуг социалистиг хүлээлгелерде айытканы август 10-да хамаан чок, чыл төнчүзүнде безин ажыглалга киирери чөгенчиг.

Ол ышкаш «Тыва кедэ тудуг» трестиң Кызыл-Мажалыкта тудуп турары 640 кижи өөренир школа база оожум түттунуп турар. Ында план 16 хуу күүсеттинген. Ол байтык, «Тыва кедэ тудуг» трестиң удуртукчулары школа тудуун харын-даа ара каарының кырында. Ол-ла трестиң тудуп турары Барыын-Хемчик районнуң Аксы-Барлыкта, Шекпээрде интернаттарында ажыл соңсаан, а Таңдының Межегейде, Чөөн-Хемчиктиң Хайыраканда интернаттарның тудуу 10—12 хуу күүсеттинген.

Тес-Хем районнуң Ак-Эрикте 1974 чылда-ла ажыглалга киирер интернадының тудуу шуудаваан. Нинтизи-биле Тес-Хем районда школалар тудуглары кончуг оожум чоруп турар. Ак-Эрик болгаш Y, Шыныа суурларда найызынга-даа 240 кижи өөренир ийи школаның тудуглары мынчага дээр чоруваан. Районнуң талазыдан тудугларже кичээнгей кошкан, акша-хереңги шилчитпээнинден чогуур материалдар-биле хандырынмайн турар. Бай-Тайга районнуң Бай-Талда интернат, уруглар садының, башкылар бажыңының тудуу оожум чоруп турар.

Чыл эгезинде акшаландырыышкын чок турганыдан бергедээшкиннер таваржып турган болза, ам өске хевирниң шаптараазыннары чылдың эптиг үезин ажыглап турган, школа тудугларын доозарынга моондактай берген. Ам кол-ла чүүв тудуг материалдарының чедишпезинде боон турар. Школа тудугларынга айытканы 800 кубометр дилиг материалдары канчап-даа чедишпес. А чедишпезиниң бетинде ол дилиг материалдары ам-даа аргада хевээр турары чадавас. Хандырылга болгаш саарылга эргелелиниң баазазында болгаш өске-даа организацияларда тудуг материалдарының чогу дүвүренчиг. Автотранспорт будурулгелери ыраи-узак районнарже тудуг материалдары сөөртүрүнге автомашиналар бербейн баар таварылгалар база бар. Чаа тудуглардан аңгыда школалардың капитал септелгези база ол-ла чылдагаанардан хоңудап турар.

Материал-техниктиг хандырылганың, автотранспорттуң, тудугнуң эргелелдери, будурулгелери школалар тудугларынче болгаш септелгезинче чогуур кичээнгейни салып, оларның айытканы хуусаалаарында ажыглалга кирген турарынга боттарының улуун киирери күзенчиг. Райкуусконнарның улус өөредилге килдистери, школалар удуртукчулары тудугларның материалдар болгаш ажылчын күжү-биле хандырылгазын экижидип, үени чөп ажыглап, келир өөредилге чылында уругларның өөренир школаларын чараш, көруштүг ыыдыр белеткээр хүлээлгелиг.

Л. КОТОВА.

Тыва АССР-ниң Чырыдылыкын министерствозунуң улуг инженери.

Ооолдар, кыстар! Кызылдың политехникумунга өөренниилиңер!

Политехникумнуң сургуулдары химия лабораториязынга кичээлдеп туру.

БИСТЕ СЕС ЧҮҮЛ ЭРТЕМГЕ ӨӨРЕДИР

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың хүн бүрү ада сагыш салыышкынының ачызында улус ажыл-агыйын бедик мергежилдиг кадрлар-биле хандырар талазы-биле тускай өртүмак өөредилге черлериниң ажылы болгаш харыысалгазы бөдүүн. Амгы үеде чурттуң 4286 тускай өртүмак өөредилге черлеринде 4,5 миллион сургуулдар өөренип турар. Тоску беш чылда ниитизи-биле 5.600 муң тускай өртүмак эртемниглер улус ажыл-агыйынга немежир.

Улус ажыл-агыйынга өртүмак звеноның кадрларын белеткеп бээр талазы-биле ажылга төлептиг үлүг-хуузун 1964 чылда тургустунган Кызылдың политехникиг техникумуу киирип турар. 4 чыл бурунгаар 1968 чылда техникумнуң хүндүсү салбырын баштайгы 80 техник-тудугжулар, техник-ылгакчылар болгаш кежээки салбырны 92 тускай эртемниглер дооскан. Баштайгы чылдарда техникумнуң өөредилге болгаш өөредилге-бүдүрүлге баазазы кошкак турган болгаш техникум чаңгыс аай бажың-балгат чок, аңгы-аңгы черлерге турган.

Эрткен 11 чылдар дургузында техникум өзүп, сайзырап келген. Ооң өөредилге, өөредилге-бүдүрүлге баазазы улгадып, калбарган, сургуулдар саны көвүдээн, бедик билиг-мергежилдиг башкылар-биле четчелеттинген. 1971 чылда техникум чаа корпусче көшкен. Ыында өөредилге кабинеттери, лабораториялар, өөредилге-бүдүрүлге мастерскаялары, делгем чырын залдар, библиотека, номчулга залы, ном шыгжаар чер болгаш өөренириңге таарымчалыг бүгү байдалдар тургустунган.

Бистиң техникум 8 аңгы тускай эртемниг: үлетпүр болгаш хамааты тудуунуң, тудугга планнаашкынның, үлетпүр бүдүрүлге черлерин электрилиг дериг-херекселдер-биле чепсеглээриниң, ажыктыг казымалдарны тыварының, болбаазырадып ылгаарының, геология болгаш казар байлактарны шинчилеп тыварының, топографияны, автомашинаның техниктиг ажаалдарының болгаш септелгезиниң өртүмак эртемниг кадрларын белеткеп турар.

Мында өөредилгениң ийи хевири бар: хүндүсү салбырга бүдүрүлгеге ажылдаваан турган, а кежээки салбырга бүдүрүлгеге ажылдап турган өөренир. Оон аңгыда бистиң техникумнуң Ак-Довуракта салбыры база бар.

Тургустунганындан бээр бистиң политехникум улус ажыл-агыйынга 1500 ажыг тускай өртүмак эртемниг кадрларны белеткеп берген. Чүгле бо чылын 300 ажыг сургуулдар техникумну доозар, олардан хүндүсү салбырны — 170, кежээки салбырны — 130 ажыг кижи доозар. Хүндүсү салбырның доозукчулары планныг хуваалда ёзугаар Совет Эвилелиниң кайы-даа республика, крайларынга барып ажылдаарлар. Бо чылын бистиң доозукчуларывыс Ортаа Азияже, Уралче, Магаданче, Тюмень, Иркутск, Новосибирск, Оренбург областарже, Якут АССР-же, Красноярск крайже ажылдаары-биле аттаныптарлар. Оларның дыка хөй хуваалда ёзугаар «Тыва даг-дүгү» комбинатка болгаш бистиң республиканың тудуг организацияларынга ажылдаар.

Техникумда спорттуң аңгы-аңгы хевирлериниң, уран чүүлдүң болгумнери доктаамал ажылдап турар, сургуулдарга техниктиг чогаадылганың кабинеди база бар. Бистиң коллективте партия, комсомол, профэвилел организацияларының быжыг билиг дээш сургуулдар ортузунда чорудуп турар ажылы-ла хөй.

Бо чылын бистиң техникумнуң комплекстиг планында көрдүнген амыдырал хандырылга комбинэды ажыглалга кирер, сургуулдар столоваязы база ажылдап эгелээр. 1977 чылдан эгелеп 600 сургуул чурттаар ниити чуртталга бажыңының тудуу эгелээр.

1975—1976 өөредилге чылында политехникум 300 сургуулдарны хүлээп алыр. Ооолдар болгаш кыстар, биске кээп өөренириңче силерни чалавышаан, техникумнуң амыдыралы-биле силерни таныштырар сорулга-биле башкыларның, сургуулдарның материалдарын силеге бараалгадыыл.

Я. САРБАА,
политехникумнуң директору.

ЭЛЕКТРОТЕХНИКА АДЫРЫНГА

Амгы үеде Тывада электрилиг дериг-херекселдер ажыглавайн турар улус ажыл-агыйының адырын тывары берге. Үлетпүр бүдүрүлгелерге, колхозтарга, совхозтарга нарын тургузуглуг электрилиг херекселдер хөй-биле хереглеттинип турар. Үлетпүрүң болгаш көдээ ажыл-агыйының энергия-биле чепсегленишкини чылдыңна өзүп олурар. Ол нарын тургузуглуг, күчүлүг чепсек-херекселди ажыглаарынга билиглиг, амгы үениң техниказын тускай эртемниг электриктер негеттинер.

Бо солун профессияның тускай эртемниглерин политехникум белеткеп эгелээнден бээр дөрт чыл эрткен. Ол үениң дургузунда техник-электриктиң тускай эртемин чедип алганнарны 2 удаа доостурган бис. Бистиң доозукчуларывыс Тываның, Якутияның, Алтайның, Красноярск крайның, Владивостоктуң, Хабаровскиниң бүдүрүлгелеринде ажылдап турар.

Өөредилге үезинде сургуулдар электриниң, электрониканың, радиотехниканың, автоматиканың, телемеханиканың теориязын өөренип эртер. Электрилиг машиналарның, дериг-херекселдериң нарын схемаларын, оларның тургузуун делгеренгейи-биле сайгарып, оларны чазып, чыып билир кылдыр өөренип турарлар. Мергежилди ханы шингээдин алырынга сургуулларга бүдүрүлге практиказының үезинде нарын херекселдер-биле техникумнуң лабораториязынга, бүдүрүлге черлеринге таныжып ажылдаары дузалап турар. Бүдүрүлге практиказын сургуулдар Ак-Довуракка, Хову-Аксынга, Кызылдың, Красноярскиниң бүдүрүлгелеринге эрттирип турар. «Үлетпүр бүдүрүлге черлерин электрилиг дериг-херекселдер-биле чепсеглээриниң» адырынга он класс доосканнарны хүлээп ап турар.

Техникага болгаш радио-схеманы чыырынга, сайгарарынга ынактарны, ону өөренип алыксаарларны бистиң техникумнуң «үлетпүр бүдүрүлге черлерин электрилиг дериг-херекселдер-биле чепсеглээриниң» салбырынга кээп өөренириңче чалап тур бис.

А. ДРЕСВЯННИКОВ,
техникумнуң башкызы.

ТУДУГЖУЛАР

Тускай өртүмак эртемниг тудугжу кадрлар белеткээр салбырны техникумнуң тургустунганындан бээр 600 ажыг техник-тудугжулар дооскан. Олар Тывада болгаш бистиң республиканың девискээринден дашкаар-даа ажылдап турарлар. Бистиң доозукчуларывыс тудугда, тудуг материалдары кылыр заводтарда мастерлер, тудуг участоктарының удургукчулары, тудуг эргелелериниң бүдүрүлге килдистеринде инженерлер, техниктер болуп ажылдап турарын демдеглээри өөрүнчүг.

Бирги курстан эгелеп сургуулдар мергежилинге хамаарыштыр тускай болгаш ниити-техниктиг эртемнерни өөренип эгелээр. Оларга «тудуг материалдары» болгаш «черчение» хамааржыр. Бо ийи эртемнер бистиң салбырда кол эртемнер болур болгаш оларже улуг кичээнгейни салып турар бис. Бо эртемнерни шиңгээдип алырынга өөредилгеге херектиг бүгү-ле экспонаттар-биле дериттинген тудуг лабораториязы бисте бар.

Сөөлгү курстарга өөренир тускай эртемнер немежи бээр: тудуг машиналары, тудугнуң технологиязы, тудугнуң экономиказы болгаш оон-даа өске.

Бо салбырга өөренири берге болгаш чымыштыг, ынчалзадаа тудугжунуң мергежили кончуг солун. «Тудугжунуң барган черинге турлаг тыптыр» деп сөстер бо мергежилди ёзулуг-ла шын тодараткан-дыр. Чаа туттунган бажыңнарда, школаларда, эмнелгеде өөрүшкүлүг чурттан өөренип, ажылдап турар чонну көргеш, тудугжунуң сеткил, чүрээ чайгаар-ла чоргаарал-биле дола бээр.

Т. НОВИЦКАЯ,
техникумнуң башкызы.

МЕРГЕЖИЛИМ

Техник-электриктиг мергежили солун болгаш берге. Электриктиг мергежилинге мен школачы чылдарымда-ла аажок сонуургалдыг чораан мен. Ам бо техникумга өөренип киргеш, электриктиг мергежилибиле ноорту таныжып, шиңгээдип ап турган, сонуургалым улам улгадып, тускай эртемимни шын шилип алган-дыр мен деп бодап чор мен. Өөредилгеге бергелер база таваржырдыр, ынчалза-даа эш-өөрүмүн, башкыларымның дузазы-биле оларны ажып эртип тур мен.

Электрик-техниктер салбырында ооолдар колдады өөренип турар. Эрткен чылын биске Зоя Кечил-оол, Зоя Хертек деп ийи кыстар немешкен. Олар мергежилин шудургузу-биле шиңгээдип ап турарлар.

Д. ОЮН,
техникумнуң сургуулу.

ЧОРГААРАЛЫМ

Школа дооскан соонда мен, дыка хөй эш-өөрлерим-биле бир дөмей, кайнаар өөренип киреринг, кандыг мергежилди шилип алырын орта билбейн чайгылып-ла турган мен. Мээнбиле кады дооскан эштерим В. Филимонов, В. Васильев, Е. Марков, В. Гуляев олар сүмелешкеш, политехникумнуң тудугжулар өөредир салбырынче өөренип кирер деп шиитпирледивис. Техникумга кирип алгаш, улуг сонуургал-биле өөренип турган, тудугжунуң тускай өртүмак эртемин чедип алдывыс.

Ам ол солун мергежилге өөренирин күзээн ооолдарны, кыстарны өөредип турар мен. Тудугжу мастериң ажылы солун. Хүнден хүнче бедир, көвүдеп олурар чаа тудугларны көргеш, сеткилим ханыр, тудугжу мергежилимге чоргаараар мен.

А. МИРОНЮК,
«Тыва тудуг» тресте өөредилге комбинадының улуг мастери.

Комсомолчуларның ажыл-херээ

Техникумда бистиң комсомол эге организациязында 504 комсомолчу бар. Кажан-даа, кая-даа ажыл-херээвиске бистиң техникумнуң комсомолчулары бирги одурга турар. Дыка хөй ажыктыг ажылдарны кылзывысса-даа, ам-даа бистиң мурнувуста оон-даа хөй онза — солун херектер күүселеп манап турар. Ылангыя бо чылын — Тиилелгениң 30 чыл оюнда бистиң техникумга дыка хөй ажык-дузалыг ажылды кылган бис. ВЛКСМ Төп Комитединиң доктаалын чүүлдүгүнүп, деткивишаан, сургуулдарның «Тиилелгениң тугунче деннежиңер» деп хыналдазынга идепкейлиг киржип, ажылдадывыс. Хыналданың үезинде комсомолчу болук бүрүзү үре-түннелдиг өөренип, бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алгылаан бис. Кызыл хоорайның бүдүрүлге черлеринге, тудугларынга «Боду база демги оол дээш» деп ыйгырыт-биле ажылдап түрдүвүс. Тиилелге алдаазынга ыяш олуртулгазынга киришкеш, 120 ыяшты олуртуп, ниитизи-биле 211 рубльдин ажылын кылдывыс.

Бистиң комсомолчуларывыс, аныяктарывыс хоорайның хөй-ниити амыдыралынга база идепкейлиг киржип турар. Тиилелгениң 30 чыл оюнга турасказаткан чыскаалга театржыткан көргүзүгге киришти-вис.

Техникумнуң спортчулары хоорай маргылдааларынга киржип, багай эвес түннелдерни көргүзүп турар. Ылангыя ооолдар часкы чиик атлетика эстафетазынга киришкеш, бирги черни ап, шилчип чоруур кубокту чаалап алган. 23 кыстар киржикчилиг санитаржы дружинавыс база бар. Эрткен беш чылдарда хоорай маргылдааларынга бистиң уругларывыс хоорайның бирги черин кайы-даа командага бербейн турган. Бо чазын арай-ла хомуданчыг болган, ийиги черни алган бис. Техникумвуста боодалга черин база кылып алган бис. Алар-боолаарынга бистиң спортсменнеривис база-ла шыырак.

Тиилелге байырлалының бүдүүзүнде ооолдарывыс биллинмес солдатка турасказалдың македин онзагай кылдыр кылгаш, май 8-те бүгү техникумнуң митингизинге Тиилелгениң мөнге олун кывыскан.

Сургуулдар техниктиг чогаадылга кабинединге ажылдап турар янзы-бүрү модельдерни, херекселдерни боттары кылып, бүдүрүп турарлар.

Сургуулдарның тудуг отрядтарын чылдын-на организастаары бисте чанчыл болган. Бо чылын база-ла бистиң тудугжуларывыс үш отряд кылдыр үстүп алгаш, Ак-Довуракты, Кызылдың, чаа Шагаан-Арыгның тудугларынга ажылдаарлар. Күш-ажылчы чай бистин Мурнувуста. Ам чайгы күш-ажылчы семестрге белеткеним, техниканың айыл чок чоруунун билиглерин шиңгээдип ап турар. Отряд аайы-биле чайгы ажылывыс планнап, агитбригадаларны четчелеп турар бис. Бо чайын база-ла күш-ажылчы семестрни үре-түннелдиг доозарынга бүзүрелдиг бис.

Г. АРЖАННИКОВА,
техникумда ВЛКСМ комитединиң секретары.

ЧУРУКТА: политехникумнуң сургуулдары техниктиг чогаадылга кичээлинде киржип турар.

АРЫГЛАКЧЫ БОЛУРУНГА

Амгы үениң техниказына, ону улам болбаазырадып кылып үндүреринге чаа-чаа материалдар хереглеттинип эгелээн. Космос корабльдерин болгаш өске-даа нарын машина-техниканы кылырынга металлдар, атомнуг энергия кончуг чугула херектиг. Ынчангаш чамдык рудаларга эн-не ховар, кончуг эвээш рудаларны ылгап үндүрер ужурга таваржып турар. Ажыктыг металлдан ажык чок руданы ылгаарын «ажыктыг казымалдарны ылгап арыглаар» бүдүрүгениң бир адыры боттандырып турар. Ону ылгап үндүрген соонда руданың сөөлгү продукциязы артып каан, концентрат болуп үнер. Совет эрге-чагырганың чылдарында рудалар болбаазырадып, ылгалдыр фабрикалар, комбинаттар ажыттынгылаан. Чижээ, Тыва республикада «Тыва кобальт» комбинат-тыр. Кобальтыны, чести, холаны, коргулчуну, вольфрамны ол чергелиг бүдүүлгелер болбаазырадып, арыглап ылгаар.

Ынчангаш бистин бо техникумвуста казымал байлактар арыглап болбаазырадыр бүдүрүлгелерге ажылдаар тускай эртемниг техниктерни — болбаазырадыкчыларны база белеткеп турар. Бисте бо өөредилге черин дооскан аныяктар ам Уралдың Асбест хоорайда, Сорскиде, Красноярск крайда, Ленинград области, Владивостокта барын ажылдап турарлар.

Казымал байлактар болбаазырадырынга ажылдаар тускай эртемниглерни белеткээр өрээлдер, класстар, лабораториялар бистиинде бүрүн четчир. Аңгаа өөренирээнге таарымчалыг бүгү-ле чүүлдер мында бар. Кобальт, чес, хола, коргулчун, болгаш өске-даа металлдарны, даг-дүгүн арыглап болбаазырадырынга чогаадыкчы үлүүн киирип, ажылдаары база солун мергежилдериниң бирээзи. Бистиинде ол эртемни чедип алыр дээш өөренип кирген ооолдар, кыстар техниктиг чогаадылганың болгумнеринге киржип, янзы-бүрү өөредилге херекселдерин болгаш модельдерни, макеттерни, диплом ажылдарын чогаадыкчы арганларны ажыглап, солун кылдыр кылганнар. Манда сес класс дооскаңнарны база хүлээп алыр. Олар борта 3 чыл он ай өөренирлер.

Г. ПОКОРСКАЯ,
политехникумнуң башкызы.

ТРАНСПОРТЧУЛАР

Политехникумнуң кежээки салбыры автомашинаның техниктиг ажаалдазын болгаш септелгезин билир техник-механик деп тускай өртүмак эртемниг кадрларны белеткеп турар. Бо салбыр 1961 чылда Абаканда политехникумнуң баазазынга ажыттынган. Эрткен чылдар иштинде салбыр 350 хире доозукчуларны белеткээн. Бистиң доозукчуларывыс Кызылда, Ак-Довуракта, Чадааналда болгаш Тываның бүгү районнарында ажылдап турар. Оларның арызында чолаачыдан транспорт эргелелиниң удуртукчу ажылдакчыларынга чедир кижилер бар. Чуртталга-коммунал министерствозунда автотранспорт бүдүрүлгезиниң кол инженери Ф. А. Баяндинни, респотребсоюзтун автотранспорт бүдүрүлгезиниң начальниги В. Г. Шишкинни, Тыва транспорт эргелелиниң начальниги — В. З. Сатаевти, оон оралакчызы Ф. Круговойну болгаш өскелерни-даа адап болур.

Амгы үеде бистиң салбырның 5 курстарында 200 ажыг сургуулдар өөренип турар. Июльдуң эгезинде 34 доозукчулар диплом ажылдарын камгалаар.

Бисте билиг-мергежили шыырак, хөй чылдарда ажылдаан башкылар эвээш эвес. Башкылар Е. Д. Винокурова, Н. И. Шубин, З. П. Соболева, Г. П. Горко, М. И. Суворова олар сургуулдарга ханы билигни берип турар. Практиктиг кичээлдерни сургуулдар техникумнуң лабораторияларында болгаш бүдүрүлге черлеринге эртип турар. Кежээки салбыр ажылдап турар аныяктар тускай өртүмак эртемни чедип алырынга кончуг таарымчалыг.

Л. ИВАНОВ,
кежээки салбыр эргелекчизи.

ПЛАННААШКЫН САЛБЫРЫ

Тудугда планнаашкын салбыры техникумнуң тургустунганындан эгелеп ажыттынган салбырларының бирээзи. Бо салбырга өөренири-биле 8 класс дооскаңнарны хүлээп ап турар. Маңаа ылангыя математикага ынак кижилерге өөренири таарымчалыг. Чүге дээрге ол чүгле өртүмак эртем чедип алырынга эвес, «тудугда планнаашкынга экономика-математиктиг аргаларны ажыглаары» деп эртемни чедишкиниг шиңгээдип алырынга кончуг дузалыг.

Бирги курстан эгелеп политэкономияны өөренип эгелээр. Дараазында чылдарда политэкономияга үндезилеп «тудугнуң экономиказы», «тудугда бухгалтер учеду», «нормалаашкын болгаш төзевилел», «планнаашкын», «ажыл-агыйның анализи» деп эртемнерни өөренип эртер. Өөредилге чылдарында 2 удаа бүдүрүлге болгаш доозарының практиказын эртер. Бүдүрүлге практиказын сургуулдар саналар төпүн баазазынга саналга машиналарын өөренип, тудуг организацияларынга база эртирер. Доозарының практиказын тудуг организацияларының бухгалтериялга, план болгаш күш-ажыл, шалың киллистеринге оларның ажылы-биле таныжып эртирер. Техникумну дооскан техник-плановик деп тускай мергежилдиг болур.

С. САПОВА,
техникумнуң башкызы.

ЧУРУКТА: Кызылдың политехникумунуң үшкү курузунуң сургуулдары чер хемчээриниң практиктиг өөредилгезинде. Солагай таладан Наташа Нефедова, Вера Кошкина, Сергей Колоднин, Тамара Белова олар.

ЧУРУКТА: политехникумнуң уран чүүл болгумнуң идепкейлиг киржикчилери Вера Корнева, Ольга Чуб, Наташа Горбунова олар ыры күүселдезинде.

ЧУРУКТАРНЫ Василий СЕМЕНКОВИЧ тырттырган.

Бо арынны «Шынның» штаттан дашкаар корреспондентизи, политехникумнуң башкызы **Юрий ВЛАДИМИРОВ** белеткээн.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

НАЙЫРАЛДЫГ БАЙДАЛГА

ДАМАСК. (СЭТА). Июнь 25-те СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнүҢге кандидат, СЭКП ТК-ныҢ секретары Б. Н. Пономарёв АСЧП-ниҢ удуртулгазыныҢ кежигүнү, САР-ныҢ Премьер-министрииҢ оралакчызы, даштыкы херектер министри А. Х. Хаддам-биле ужурашкан.

ЭвилеҢ чаагай, найыралдыг байдалга эрткен ужуражыышкын үезинде совет-сирия харылзааларыҢ, СЭКП биле АСЧП-ниҢ аразында кады ажылдажылганыҢ айтырыгларын чугаалашкан, а ол ышкаш улустар аразыныҢ элээн хөй айтырыгларыныҢ талазы-биле, колдуунда-ла Чоокку Чөөн чүкте байдалдыҢ талазы-биле санал-оналар солчуушкуну болган.

Ужуражыышкынга СЭКП ТК-ныҢ Делегей килдизииҢ эргелекчизииҢ оралакчызы В. П. Румянцев, ССРЭ-ниҢ САР-да элчини Н. А. Мухитдинов олурушкан.

Т. ЖИВКОВ ИТАЛИЯДА

РИМ. (СЭТА). БКП ТК-ныҢ Бирги секретары, Болгария Улус РеспубликаныҢ Күрүне ЧөвүлелииҢ Даргазы Тодор ЖивковтуҢ Италияда албан ёзузунуҢ аян-чоруу уламчылап турар.

Т. Живков Италия РеспубликаныҢ президентизи Дж. Леоне-биле болгаш ИталияныҢ Министрлер ЧөвүлелииҢ даргазы А. Моро-биле ужурашкан, олариҢ-биле чугаалажыышкыннар кылган.

Найыралдыг байдалга эрткен чугаалажыышкыннар үезинде делегей байдалыныҢ чугула айтырыгларын чугаалашкан. Ийи талалар тайбыныҢ, дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарыныҢ болгаш чепсеглениишкинни дүжүреринииҢ политиказын чоруудар чүткүлүүн илергеззэн. Олар, ылангыя Европага айыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле чөвүлел хуралды эҢ-не дүргени-биле доозарын эргежок чугула деп медеглээннер.

Т. Живков чуртту эргиири-биле Римден үнүпкен, ол чоруп турган, ИталияныҢ соҢгу талазыныҢ элээн хөй хоорайларынга болгаш үлетпүрүҢ улуг-улуг бүдүүрүлге черлеринге баар.

В. БРАНДТЫНЫҢ АЯН-ЧОРУУ

БЕЛГРАД. (СЭТА). ГерманияныҢ Социал-демократтыг партиязыныҢ Даргазы В. БрандтыныҢ Югославияга аян-чоруу доозулган. Ийи хүн дургузунда В. Брандт ЮСФР-ниҢ Президентизи, ЮКЭ-ниҢ Даргазы И. Броз Тито-биле делегейиҢ чугула айтырыгларыныҢ дугайында чугаалажыышкыннар кылган, ЮКЭ ТК-ныҢ ПрезидиумунуҢ КүүскомунуҢ секретары С. Доланец-биле ужурашкан.

Югослав найысылалга парлалга конференциязы болган, аҢаа И. Броз Тито болгаш В. Брандт чүве чугааланнар. Чугаалашкан бүгү айтырыглар талазы-биле боттарыныҢ үзелбодалдарыныҢ чоогун азы тааржып турарын олар демдеглээннер. Чугаалажыышкынар үезинде Европага айыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле чөвүлел хуралче улуг кичээнгей салдынган. Ол чөвүлел хуралдыҢ үш дугаар, түҢнел чадазын чыылдырары эргежок чугула дээрзин онзалап демдеглээн.

СЪЕЗД БҮДҮҮЗҮНДЕ

ЧИКАГО. (СЭТА). Каттышкан ШтаттарныҢ эҢ улуг улетпүр төвү Чикагога июнь 26-да АКШ-тыҢ Коммунистиг партиязыныҢ XXI съездизи болдуҢ ажылын эгелээн.

ОоҢ делегаттары чугула айтырыгларны чугаалажып көөрлер. XX съездииҢ соонда эткен үш ылдарыҢ иштинде чуруттуҢ амыдыралынга чугула болуушкуннар, делегей ареназынга шыҢгыы өскерлиишкиннер болгулаан. ПартияныҢ ажылынга улустар аразыныҢ күжениишкинниг чоруунда чавырлыышкын, совет-америк харылзааларда боттуг өскерлиишкиннер эвээш эвес чаа түүлүү киирген.

Съезд 30 чылдарыҢ «улуг депрессиязынын» үезинден бээр Каттышкан Штаттар болгаш өске-даа капиталистиг чурттар эҢ ханы экономиктиг кризисти чурттап эртип турар байдалда чыгыш турар.

АКШ-тыҢ Коммунистиг партиязыныҢ XXI съездизиниҢ мурнунда турун турар соруулгаларны үнелевишаан, «Дейли Уоркер» солун ол съездини америк ажылчы хөннарныҢ ажылдыг болур чоруун улгаттырар, демократия дээш, расизмге болгаш дайынга удур демиселиниҢ чугула чалазы болур деп онзалап демдеглээн.

Съездге ооҢ организакчыларыныҢ чалааны акы-дуҢма коммунистиг болгаш ажылчын партияларныҢ делегациялары АКШ-че баар чөпшээрелги күрүне департаментизиниҢ бээринден ойталаанынын ужурунда кээп шыдаваннар. АКШ-тыҢ КомпартиязыныҢ съездизинге олуржур ужурлуг СЭКП-ниҢ делегациязынга чөпшээрелди бербээн.

АсуаниҢ гидроэнергетиктиг комплекизин болгаш ХелуаниҢ металургия комбинадын тудуп турда төрүттүүген совет-египет ажыл-ишчи кады ажылдажылга ЕАР-да баштайгы өҢүүг металлургияныҢ бүдүүрүлге черин — Наг-Хаммадиде алюминий комбинадыныҢ тудуушкунуҢ үезинде улам хөгжээн.

Ленинград инженерлериниҢ төлевилели-биле туттунуп турар комбинат чыл бүрүзүнде 100 муҢ тоина алюминийни бүдүүп үндүрер. ЭлектролизтиҢ алды коопустарын, шуткулга цегин болгаш өске-даа хөй объектилерни туткан турар 50 ажыг гектар черге ол туттунар. АҢаа бүдүүрүлгениҢ кол чорудулгаларын долузу-биле механизастаар.

ЧУРУКТА: технологтуг монтаж талазы-биле кол инженер Сумейман Риза-биле (чуруктa ортузунда) совет тускай эртемнилер ажылдыҢ чоруп турарын чугаалажып турлар.

В. ШУСТОВТУҢ фотозу.

ПМА.

БоттарыныҢ негелделерин чедип алыр дээш америк башкылар шудургу демиселди чорудуп турарлар.

ЧУРУКТА: Нью-Йоркта чырыдыышкынныҢ хереглелинге акшаландыышкынны кызырганыйга удурланган чыскаал. Дараазында өөредилге чылыныҢ эгезинге чедир хоорайныҢ 15 муҢ башкылары ажыл чок арттарлар.

(СЭТА-ныҢ фотохрониказы).

МЕДЕГЛЕЛ КЫЛГАН

ЛЮКСЕМБУРГ. (СЭТА). ЕвропаныҢ экономиктиг бөлүглежилгезиниҢ кежигүннери тос чурттарныҢ Люксембургта сессиязынга чыылган даштыкы херектер министрлери Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле чөвүлел хуралдыҢ дугайында дараазында медеглелди кылган:

Тос чурттарныҢ даштыкы херектер министрлери чөвүлел хуралдыҢ ажылын болдунар-ла дүргени-биле доозарыве чүткүп турар. Хөй айтырыглар талазы-биле чедип алдынган боттуг депшилгени кичээнгейге ап көрбүшаан, олар үшкү чаданы июль айныҢ төнчүзүнге чедир Хельсинкиге чыылдырар кылдыр Женевада чугаалажыышкыннарны шак ынчаар доозары күзенчиг болгаш болдунуп болур деп санап турар.

Бир эвес бүгү делегациялар хамык-ла кол айтырыглар талазы-биле ниити дугуржулга чедип алдынган турзун дээш боттарыныҢ ажылын болгаш күжениишкининнери моон соҢгаар-даа идепкейжидер болза, ол ынаныш боттаны бээр. БоттарыныҢ талазындан, тос чурттар ол сорулганы чедип алыр дээш боттарыныҢ бүгү күжениишкиннерин салыырга белен деп, медеглелде чугаалаан турар.

ИСПАНИЯДА БАЙДАЛ

ПАРИЖ. (СЭТА). Франкочу ёзу-чурумнуҢ кризизиниҢ чидиглениҢ дугайында медээлер Мадридтен кээп турар. ООҢ үндезиннерин камгалап алыр деп чүткээш, башкарыкчы бөлүк чуртта амгы чагырга корум-чурумуҢ «либералчыдарыныҢ» планында улуг эвес өскерилгелерни мактап турарлар. ООҢ-биле кады демократтыг оппозицияга удур өстеп сүрүүшкүнү ол күштелдирип турар.

Парламентиге июнь 24-те чүве чугаалап тургаш, ФранконуҢ политиктиг аренадан чоруй баар таварылгазында ёзучурумнуҢ салгалдыг болурунуҢ айтырыынче ИспанияныҢ чазааныҢ даргазы Ариас Наварро кол кичээнгейни салган. «Хуу эрге-чагырганыҢ ёзу-чурумунда конституциялыг ёзучурумче шилчиирин белеткээр» үе чедип келген деп, Наварро чугаалаан.

Ол медеглелди ПарижтиҢ парлалгазы амгы үеде Португалияда чуруттап турар ФранконуҢ албан ёзузу-биле ыызыгуур салгакчызы болур Хуан КарлостуҢ адазы дон Хуан БурбонуҢ испан шеригге кыйгырыы-биле холбап турар.

ХДЭ-ниҢ съездизинде

МАНГЕЙМ. (СЭТА-ныҢ тускай корреспондентизи). Коалициялыг чазактыҢ партияларыныҢ — ГСДП-ге болгаш ХДП-ге удур туруп турар оппозицияныҢ кол күжү болур Христиан-демократтыг эвилелдиҢ (ХДЭ) XXIII съездизинда ажыттынган.

Съездге кол кичээнгейни 1976 чылдыҢ күзүүнүде болур парламент соҢгулдаларынга партияныҢ политиказын ажылдап кылыры-биле холбашкан айтырыгларны чугаалажып көөрүнче углган. Ол соҢгулдаларга ХДЭ бодунуҢ Баварияда ооҢ эвилелчизи ХСЭ-биле кады Боннда эрге-чагырганга дедир келирин чедип алыр деп турар. Ол эрге-чагырганы олар 1969 чылдыҢ парламент соҢгулдаларынга аштырыышкынынын соонда чидиргеннер.

Ынчалза-даа хайгаракчыларныҢ бодалы-биле алырга, ол ХДЭ-ХСЭ-ге берге херек болур.

СоҢгукчулар, чижээлээрге, ХДЭ-ХСЭ-ниҢ ГФР-ниҢ Совет Эвилели-биле болгаш социалистиг чурттар-биле харылзааларын чогумчудар дээш чазак политиказын эде көөр дээш кыйгырыгларын деткивейн барган, барыын үзелдиг блоктуҢ чурттуҢ таваржы бергени экономиктиг бергедээшкиннерин ажыглаар дээн оралдажыышкыны база бүтпейн барчурумнуҢ салгалдыг болурунуҢ айтырыынче ИспанияныҢ чазааныҢ даргазы Ариас Наварро кол кичээнгейни салган. «Хуу эрге-чагырганыҢ ёзу-чурумунда конституциялыг ёзучурумче шилчиирин белеткээр» үе чедип келген деп, Наварро чугаалаан.

Ол медеглелди ПарижтиҢ парлалгазы амгы үеде Португалияда чуруттап турар ФранконуҢ албан ёзузу-биле ыызыгуур салгакчызы болур Хуан КарлостуҢ адазы дон Хуан БурбонуҢ испан шеригге кыйгырыы-биле холбап турар.

* * *

МАНГЕЙМ. (СЭТА-ныҢ тускай корреспондентизи). Ында Христиан-демократтыг эвиледдиҢ XXIII съездизи бодунуҢ ажылын уламчылавышаан. Июнь 23-те болган хуралга партияныҢ даргазы кылдыр база катап Рейнланд-Пфальц черниҢ премьер-министри Г. Коль соҢгуткан.

КольдуҢ чугаазы келир чылдыҢ күзүүнүде парламентиге болур соҢгулдалар-биле холбаштыр соҢгулда мурнунуҢ демиселинге киржип эгелээриниҢ бир янзы хевири болган. Г. Коль Боннда эрге-чагырганыҢ ХДЭ/ХСЭ-же шилчиирин көргүзер ужурлуг «политикага эргилдени» негээн. ГСДП-ХДП-ниҢ коалициялыг чазаги ол шыҢгыы шүгүмчүлээн, ынчалза-даа кол согугну ооҢ даштыкы политика талазы-биле угланыышкынынче, чүүҢ-даа мурнунда социалистиг чурттар-биле харылзааларны чогумчалыг болдурар болгаш ону хөгжүдерин баш удур көрүп турар «чөөн чүк политиказынга» удур угланаан.

ПЕКИННИҢ ОРАЛДАЖЫЫШКЫННАРЫ

ТОКИО. (СЭТА). ЯпонияныҢ чазаанче ыйыышкыннарны илейтир-ле кылып, тайбын болгаш найырал дугайында кыдат-япон керээнин ам чугаалажып көрүп турар төлевиделинге ёзулуг-ла антисоветчи шинчилиг, ЯпонияныҢ Совет Эвилели-биле харылзааларын нарыыдадыр соруулгалыг деп, кыдат удуртукчуларыҢ боттарыныҢ безин хүлээп көрүп турары, ындыг үүүлдерни киирерин бар-ла шаа-биле оралдажып турар кыдат баштыҢнарныҢ үүл-бүрү медеглелдериниҢ дугайын япон парлалга барык хүн бүрүде дыҢнадып турар.

Июнь 12-де Чжоу ЭҢ-лай КыдаттыҢ негелделерин ЯпонияныҢ даштыкы херектер министри турган А. Фудзиямеге салгаш, ындыг янзылыг медеглелди кылган. Ол-ла үүүлдү А. Фудзуямеге КыдаттыҢ премьериниҢ оралакчызы Ли Сянь-нянь чугаалаан. Июнь 19-та Улус төлээлекчилериниҢ Бүгү-кыдат хуралыныҢ Доктаамал комитединиҢ даргазыныҢ оралакчызы У дэ япон чурукчулар делегациязыныҢ Пекинге чоруп турганын ажыглап алгаш, Совет Эвилелинге хамаарыштыр нүгүл-мегелиг халдаашкыннар кылган болгаш япон-кыдат керээни чүгле кыдат негелделерге дүүштүр эҢ дүрген чарарын деткиринче япон чурукчуларны кыйгырган. Июнь 20-де ККП ТК кежигүнү Лао Чэн-чжи бир эвес Япония КыдаттыҢ сүмелеринге кирбес болза, ол «Совет ЭвилелиниҢ чалчазы апарганы ол»—деп, Пекинге япон-кыдат найырал ниитилелиниҢ удуртукчуларының бирээзинге медеглээн. Бир эвес япон чазактыҢ ыйыышкыны-биле Кыдат дүжүп бериишкинче баар боор деп бодаар болза, ындыг чүве кажан-даа болбас деп, ол кыжанган. «Чугаалажыышкыннар кедергей бергедээшкиннерге чедип тур. БодувустуҢ япон өөнүктеривиске чугаалаар чүвевистен чүү-даа артпастады» деп, ол түҢнеп чугаалаан.

Албан ёзузуҢ дипломаттыг черлерин херекке албайн тургаш, Пекин япон чазакка болгаш ол чуруттуҢ хөй-ниитизинге албадал ыйыышкын кылырын оралдажып турар деп чүвени ол ооҢ-биле база катап хөйге илейтир көргүскен.

Пекиннин удуртукчулары болза Японияга хамаарыштыр кол кыжаныг Совет ЭвилелиниҢ талазындан бооп турар, ол кыжаныг «Азиянга болгаш бүгү делегейге улуг күрүне бооп айтыышкын дөгээр соруулгалыг» дээрзинге японнарны бар-ла шаа-биле бүзүредиксеп турар.

«Санкэй Симбун» солуннуҢ онзалап демдеглээни болза: «Керээге «гегемония дугайында чүүлдү» киирерин оралдажып турар ПекиниҢ ол чоруун ап көөрге, ону канчаардаа таарыштыр бодаар болза, делегей байдалын үнелээринге Кылаттын бодунуҢ бодалдарын Японияныы кылдыр чыгап дөгээр, бодунуҢ албадакчы стратегиязын чыгаар дээн ПекиниҢ чүткүлү илереп турар ышкажыл».

Шак ол албадакчы стратегия улустар аразыныҢ дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынче болгаш тайбынны быжыглаарынче угланган болгаш делегейде улам улуг деткимчеге таваржып турар ол шугумга канчап-даа таарыышпас-тыр.

Пекиннин бүгү бодалдары болгаш стратегиязы ам Совет Эвилели-биле демиселче угланган дээрзин демдеглээш, солун мынчаар бижээн: «Кыдаттын болгаш ЯпонияныҢ даштыкы политиказынын үндезиннери чогум-на шак ол орта каржып, таарыышпастап турар деп чугаалап болур».

БодунуҢ даштыкы политиказынын азайынче Японияны хандырып киирип алырын кызыдып турар Пекиннин оралдажыышкыннарын Совет ЭвилелиниҢ канчаар көөр чоруу черле биллингир болгаш ынчаар болур ужурлуг деп айыткаш, «Санкэй Симбун» солун аҢаа холбаштыр Кыдатка хамаарыштыр «оваарымчалыг болгаш быжырымчалыг дипломатияны чорударынче ЯпонияныҢ чазаан кыйгырып турар.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Богун Хувинская правда

✦ **Көдээ тудуглар темпизин бединдер.** Мурнуку чүүл.

✦ **Ферма бүрүзүнге—четчир мал чеми дээш.** Улуг-Хем райкүүскомнуҢ көдээ ажылагый бүдүүрүлге эргелелиниҢ начальниги И. ТурнуҢ чүүлү.

✦ **Үе-шаг манавас.** Хову ажылдарыныҢ хүн демдеглели.

✦ **Боттуг түҢнел.** Ажылчы чоннарныҢ экономиктыг өөредилелиниҢ дугайында «РеволюцияныҢ чалбыыжы» совхозтуҢ партком секретары Ю. БаяриҢ корреспонденциязы.

✦ **Боттуг ажыл-агыйжы холга алыр.** РеспубликаныҢ хөрээженнер чөвүлелиниҢ хуралындан В. МежованыҢ корреспонденциязы.

✦ **Хүн бүрүүҢ медээлери.** Республикадан бөлүк информациялар.

✦ **Чурт иштинден, даштыкыдан медээлер,** спортчу бодуушкуннар.

Агаар

Бүгүн республикага болгаш Кызылга булуттаар, дагаарга дымырады чаар.

АгаарныҢ температураза даглыг черлерге 11—17, өскелериҢге 22—27, Кызылга 20—24 градус чылыг болур.

Телевидение

ИЮНЬ 27-ДЕ

МОСКВАДАН

9.00—Дамчыдылгалар программазы.

9.05—Документалдыг фильмнер программазы: 1. **«Бүгүн болгаш мөңгезиниҢ биле»**, 2. **«Зоя Сафронова»**, 3. **«Алман-Ага».**

9.55—**«Кадынны бербе».** Уранчечен телефильминиҢ баштайгы көргүзүлгези. 2-ги серия. Өөнүг.

11.10—**«Уран холдар».** Өөнүг.

11.40—Мультфильм.

11.50—Медээлер.

12.00 — **«Найырал-фройнд-шафт».** ССРЭ биле ГДР-ниҢ аныяктарыныҢ найыралыныҢ болгаш кады ажылдажылгазыныҢ дугайында.

12.45—Киножурнал (Кызылдан).

12.55—**«Масштабтыг ооллар».** Музыкалыг телефильмшин. 2-ги кезээ.

13.55—Документалдыг фильм.

14.05—Төп телевидениениҢ болгаш Бүгү-эвилел радиозунуҢ орус улустуҢ хөгжүм хереселдериниҢ үлегерлиг оркестриниҢ концерти. Дирижеру — РСФСР-ниҢ алдарлыг артизи Н. Некрасов.

14.50—**«Социализм делегейи».**

15.20—**«Моңу силер шыдаар силер».** Викторина.

16.15—**«Кадынны бербе».** Уранчечен телефильминиҢ баштайгы көргүзүлгези. 2-ги серия. Өөнүг.

17.30—**«Ye».** Информастыг программа.

18.00—**«Хээлер».** Өөнүг.

18.30—**«Арталото».** Өөнүг.

КЫЗЫЛДАН

19.55—Телемедээлер.

20.05—**«Челээш».**

20.35—Телемедээлер.

20.55—Чарлалдар, реклама.

МОСКВАДАН

21.00—**«Кадынны бербе».** Уранчечен телефильминиҢ баштайгы көргүзүлгези. 2-ги серия. Өөнүг.

22.15—Төп телевидениениҢ болгаш Бүгү-эвилел радиозунуҢ орус улустуҢ хөгжүм хереселдериниҢ үлегерлиг оркестриниҢ концерти. Дирижеру — РСФСР-ниҢ алдарлыг артизи Н. Некрасов.

23.00—23.30— **«Ye».** Информастыг программа.

ЧАРЛАЛДАР, РЕКЛАМАЛАР

Политехникум чалап тур

КызылдыҢ политехниктиг техникуму 1975—1976 өөредилге чылында дараазында тускай эртемнер талазы-биле сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур:

ХҮНДҮСКҮ САЛБЫРГА

8 класс доосканнарыныҢ өөренир үүлдери:
1. Үлетпүр болгаш хамааты тудуг.
2. Тудугда планнаашкын.
3. Казар байлактарны арыглаары.
4. Топография.
5. Геология болгаш казар байлактарны шинчилээри.

10 класс доосканнарны:
1. Үлетпүр бүдүүрүлгени электри дериг-хереселдери-биле чепсеглээри.
2. Казар байлактарны ажык арга-биле тыварыы.

КЕЖЭЭКИ САЛБЫРГА

8 класс доосканнарны:
1. Үлетпүр болгаш хамааты тудуг.
2. Тудугда планнаашкын.
3. Үлетпүр бүдүүрүлгени дериг-хереселдер-биле чепсеглээри.
4. АвтомашинаныҢ сеттелгези болгаш техниктиг ажаалдазы.

ӨӨРЕНИР ХУУСААЗЫ:
1. Үлетпүр болгаш хамааты тудугга — 3 чыл 6 ай.
2. Тудугда планнаашкынга — 2 чыл 10 ай.
3. Үлетпүр бүдүүрүлгени электриг дериг-хереселдер-биле чепсеглээринге—2 чыл 6 ай.
4. Топография — 3 чыл 10 ай.
5. Казар байлактарны ажык арга-биле тыварынга — 2 чыл 10 ай.
6. Ажыктыг казымалдарны арыглаарынга— 3 чыл 10 ай.
7. Геология болгаш ажыктыг казымалдарны шинчилээринге— 3 чыл 6 ай.
8. Автомашинаны сеттээринге болгаш техниктиг ажаалдазынга—4 чыл 6 ай.

БИЛДИРИИШКИН ХҮЛЭЭП АЛЫРЫ:

8 класс доосканнардан июнь 1-деп август 1-ге чедир.

10 класс доосканнардан июнь 1-деп август 15-ке чедир.

Кежээки салбырга өөренирлерден —июнь 1-деп август 20 чедир.

Хүндүскү болгаш кежээки салбырга өөренирлер дараазында шылгалдаларны дужаар:

8 класс доосканнар: математикага аас-биле, орус дылга (диктант бижиир).

10 класс доосканнар: математикага аас-биле, литературага (сочинение бижиир).

Шылгалдаларны август 1-деп эгелеп ийи үзүктеп хүлээп алыр.

БилдириишкиниҢ боду эккеп бээр азы почта-биле чорудуп болур. Билдириишкинге школа дооскан дугайында документини (боду-биле), допчу намдарны, № 286 формалыг эмчи шынызылгазын, 3х4 хемчээлдиг 4 хөрек чуруун, чуруттап турар черинден шынызылганы кожар. Паспортун азы төрүүттүнгениниҢ дугайында хереченлиин, шериг биледин азы киир бижидилге хереченлиин боду көргүзер.

БистиҢ адрезивис: Тыва АССР, Кызыл, Промышленная, 71. Телефон 48-38, 46-53.

Кызылда кооперацияныҢ профессионал-техниктиг училищези хүлээп алыышкынны чарлап турар

Училище 1975—1976 өөредилге чылынга дараазында салбырларга сургуулдарны хүлээп алыр:

САДЫҢНЫҢ — (чаңгыс чыл өөренир)

КУЛИНАРИЯНЫҢ — (ийи чыл өөренир)

ХЛЕБ БЫЖЫРАРЫНЫҢ — (чаңгыс чыл өөренир).

Училищени доосканнарга садыгжыныҢ, IV разрядтыҢ поварынуҢ, IV разрядтыҢ хлеб быжырыкчызынуҢ квалификация-мергежилин тыпсыр.

Училищеге 17 хардан өрү назылыг, 8—11 класс билиглиг, эр, хөрээжен хамаатыларны хүлээп алыр. Садыг салбырынга чүгле ортумак билиглиг хамаатылар өөренир.

Садыгга өөренискилеп турган азы практиктиг дуржулгалыг кижилерни училищеге биргиээлчегде хүлээп алыр.

Училищеге өөренирин күзээн кижилер дараазында документилерни чорудар:

1. Шилип алганы салбырын айыткан билдириишкинни директорнуҢ адынга киирер;
2. РайпонуҢ, сельпонуҢ, рабкооптуҢ чоруткан бижиин;
3. БилиннинҢ дугайында документ (боду-биле);
4. Үш фото-чуруук (3х4 хемчээлдиг);
5. Күш-ажыл депгери (мурнунда ажылдап турганнардан);
6. ЭмчиниҢ № 286 майыктыг шынызылгазы;
7. Паспортту азы шериг биледин боду эккеп көргүзер (үндүр бижидилгениниҢ).

Училищеге киргеннерге айла 32 рубль стипендия бээр. Училищеге өөренген үезин күш-ажыл стажынга киир санаар. Чуруттаар чери чок бүгү кижилерни общежитие-биле хандырар. Үндезин национал дыҢ кижилерни күрүне хандырылгазынга алыр. Билдириишкинни августуҢ 1-те чедир хүлээп ап турар. Училищеге киреин күзээннер-биле беседаны болгаш аҢаа хүлээп алырын шинтпирлээрин 1975 чылдыҢ августуҢ 1-деп 20-те чедир чорудар.

УчилищениҢ адреси: Кызыл хоорай, Щетинкин-Кравченко кудумчузунуҢ 41 дугаар бажыңында, телефон № 55—07, 36—54.

ДИРЕКЦИЯ.

ТЫВАДА ТУДУГ МАСТЕРЛЕРИНИҢ РЕСПУБЛИКА ШКОЛАЗЫ 1975—1976 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА СУРГУУЛДАР ХҮЛЭЭП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР

Өөренир хуусаазы 1 чыл. Кичээлдер 1975 чылдыҢ октябрь 1-деп эгелээр.

Школаны дооскаларга тудуг мастериниҢ шынызылгазын тыпсыр.

Өөренирге-биле колхозтардан, совхозтардан болгаш өске-даа организациялардан чоруткан база өөренирин күзээн 18 хардан өрү назылыг 7—8 класс дооскаларны хүлээп алыр.

Өөредип чоруткан кижилерге организациялар материалдыг дузаны көргүзери чугула.

Школа сургуулдарга айла 10 рубль стипендия төлээр болгаш ниитиниҢ чуртталга бажыңы-биле хандырар.

Өөренип киреин күзээннер школа директорунга дараазында документилерни чорудар: билдириишкин, автобиография, школа дооскан бижик, эмчи шынызылгазы. Паспортту боду көргүзер.

БистиҢ адрезивис: Тыва АССР, Туран хоорай, Дружба кудумчузу, 13.

КИНО

ИЮНЬ 27-ДЕ

«КАА-ХЕМ»: **«Алдын дүлгүүр»** 10.00, **«Албадаткаш мөөрейлешкен»** 11.45, 13.30, 15.15, 17.00, 18.45, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Ак-көк чыланыҢ буураны»** 9.55, 11.40, **«Чүгле «кыргаанар» тулчуп турар»** 13.25, 15.15, **«Легендалар уттундурганда»** 17.05, 18.55, 21.15 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Аскан бызаа»** 10.30, **«Робинзон КрузонуҢ амыдыралы болгаш элдептиг ужуралдары»** 15.00, 18.40, **«ИталилериниҢ Россияга элдептиг ужуралдары»** 16.50, 20.30 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: **«Уруглары-нелери»** 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ. Индекс 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: РедакторнуҢ 24-63, редакторнуҢ оралакчыларынын 35-24, пропаганда киллизиниҢ 31-75, харыысалгалыг секретарынын 23-35, партийжи амыдырал киллизиниҢ 37-13, культура киллизиниҢ 23-54, көдээ ажылагый киллизиниҢ 21-47, үлетпүр киллизиниҢ 23-54, чагаа киллизиниҢ 41-27, информация база совет тургузуг киллизиниҢ 20-60, корректорларныҢ 27-41, бухгалтериянын 50-22, солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТИРАЖЫ 16748. ЧАГЫГ № 2245.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыынын талазы-биле эргелелиниҢ типографиязы. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 1).

ТС—00839.